

UW WATERSCHAP

Adres Steenbokstraat 10
Postbus 4142
7320 AC Apeldoorn

Telefoon (055) 527 29 11

E-Mail info@vallei-veluwe.nl

Website www.vallei-veluwe.nl

Datum 16 oktober 2020

Ons kenmerk

Opgemaakt door

afdeling Bedrijfskundige Ondersteuning

**Beleidsbegroting 2021
(inclusief meerjarenraming
2022 t/m 2025)
*Koersvast met oog voor de
crisis en de omgeving***

INHOUDSOPGAVE

Woord vooraf	3
1. Inleiding	5
2. Kaders	7
3. Wendbare begroting (en drie varianten)	9
3.1. Inleiding	9
3.2. Wendbare begroting: aanbrengen focus en vergroten flexibiliteit.....	9
3.3. Drie begrotingsvarianten	10
3.4. Financiële uitwerking varianten B en C.....	13
4. Programmabegroting	16
4.1. Veiligheid	16
4.2. Watersysteem landelijk gebied.....	21
4.3. Wonen en zuiveren.....	25
4.4. Besturen en belastingen.....	31
5. Begroting en meerjarenraming per kostendrager	34
5.1. Begroting per kostendrager	34
5.2. Meerjarenraming per kostendrager.....	35
5.3. Belastingeenheden, –tarieven en lastendrukprofielen.....	39
5.4. Ontwikkeling schuldpositie.....	41
5.5. Kwijtschelding en oninbaar	41
6. Besluit ter vaststelling en goedkeuring	42
Bijlagen: verplichte paragrafen	44
1. Weerstandsvermogen.....	44
2. Risicoparagraaf	45
3. Financiering	47
4. EMU-saldo	49
5. Verbonden partijen	50
6. Kostentoerekening	52
7. Bedrijfsvoering	53

Woord vooraf

Nederland staat plotseling voor ongekende uitdagingen ten gevolge van de coronapandemie. Zorgverleners staan voor een immense opgave, regering en andere overheden voor ingrijpende keuzes en tal van sectoren hebben het economisch zwaar. Het kabinet kiest voor de lijn die de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur adviseert; fors investeren in duurzaamheid om daarmee onze samenleving beter en groener uit de crisis te laten komen.

In deze tijd krijgt het belang van ons werk extra accent. We zijn verantwoordelijk voor vitale processen in onze samenleving, zowel op gebied van weren en keren (veiligheid), als zuiveren en voldoende water. Opeenvolgende droge zomers laten de grenzen van de maakbaarheid van ons watersysteem duidelijk zien. De maatschappelijke, ecologische én economische impact van klimaatverandering is steeds zichtbaarder en voelbaarder. Dit vraagt aanpassing van ons beleid en uitvoering.

In deze turbulente tijd wordt juist van ons als waterschap verwacht koers te houden en tegelijk flexibel te reageren op veranderende omstandigheden in onze omgeving. Ik ben er trots op dat we met deze begroting hieraan invulling kunnen geven.

Er liggen belangrijke opgaven die het waard zijn om op te pakken. Om volgende generaties in een economisch vitaal en leefbaar Nederland te kunnen laten wonen en werken zijn ingrijpende veranderingen nodig in onze leefomgeving en economie. Die transities krijgen nu gestalte. Veelal in een gebiedsgerichte aanpak waarin overheden, inwoners en bedrijven nauw samenwerken. Waterbewustzijn is daarom terecht zo'n belangrijk thema in de bestuursagenda van het algemeen bestuur.

Onze beoogde samenwerking krijgt door de huidige omstandigheden, waarin fysieke ontmoetingen beperkt zijn tot het minimum, een ander karakter. Meer digitaal. Maar ondanks deze moeilijke omstandigheden zijn en blijven wij partner en een betrouwbare, transparante en anticiperende overheid. Vanuit onze kennis en expertise werken we door aan een veilige, schone en duurzame leefomgeving voor de bewoners, hun kinderen en kleinkinderen in ons gebied. Onze Blauwe Omgevingsvisie voor 2050 is hierin ons kompas.

De economische onzekere tijden en de grote hoeveelheid aan opgaven vragen van ons om keuzes te maken, focus aan te brengen en flexibel in te kunnen spelen op kansen die passen bij onze ambitie. Rekening houdend met de keuzes en prioriteiten uit de bestuursagenda blijven wij gericht investeren in de kwaliteit van de leefomgeving en in een groenblauwe toekomst voor ons gebied. We willen duurzaam uit de crisis komen door te investeren in innovatie, energietransitie en circulaire economie. En we ontwikkelen nieuwe manieren en andere denkwijzen over bodem en droogte.

Titel	Beleidsbegroting 2021 (inclusief meerjarenraming 2022 t/m 2025)
Pagina	4 van 53

Werken aan water is van vitaal belang en gaat altijd door. Door de eeuwen heen hebben we in wisselende omstandigheden altijd verder gebouwd aan de wateropgaven in ons land. Dat blijven we doen.

Er zijn redenen voor zorg, tegelijk zie ik de toekomst met vertrouwen tegemoet door nu koers te houden!

Tanja Klip-Martin
dijkgraaf

1. Inleiding

De coronapandemie heeft ingrijpende gevolgen voor mensen, samenleving en onze economie. Tegelijk merken we als waterschap dat we tot op heden ons werk goed kunnen uitoefenen en dat de prognose in dalende inkomsten te overzien is. We zijn wendbaar werkend in staat geweest de vitale processen voor de samenleving te blijven uitvoeren. Met onze partners hebben we een belangrijk deel van onze voorgenomen plannen in de afgelopen periode weten te realiseren. Maar de toekomst is op veel vlakken onzeker: met een verslechterende economische situatie en arbeidsmarkt komen onze gemeentelijke samenwerkingspartners onder steeds grotere druk te staan en lopen onze inkomsten mogelijk in de komende jaren terug. Zorg is er ook over de mentale spankracht van medewerkers en de continuïteit van onze vitale processen.

In het licht van deze onzekerheden besloot het algemeen bestuur geen voorjaarsbrief op te stellen maar in een interactieve dialoog tot gedeelde toekomstbeelden en handelingsperspectieven te komen. Deze vormen de uitgangspunten voor deze begroting. Als vertrekpunt voor deze begroting hebben we de situatie gekozen waarin de economie zich in de loop van 2021 langzaam herstelt, onze (gemeentelijke) samenwerkingspartners het financieel moeilijker hebben en (op lange termijn) de inkomsten voor het waterschap mogelijk kunnen afnemen.

Het borgen van onze vitale taken (waterveiligheid, schoon en voldoende water) heeft prioriteit. Datzelfde geldt voor onze investeringen voor een duurzaam, deskundig en transparant werkend waterschap. De opgaven in de leefomgeving waar we met anderen aan werken zijn onverminderd urgent. Door hieraan in 2021 en volgende jaren te blijven werken leveren we een bijdrage aan het economisch herstel. Dat is ons inziens de opdracht die het algemeen bestuur ons meegaf en waar ook bij de bespreking van de bestuursrapportage 2020 aandacht voor is gevraagd.

We blijven een betrouwbare, transparante en anticiperende overheid en partner, juist ook onder moeilijke omstandigheden. Onzekerheid vraagt van ons dat we flexibel en wendbaar handelen. Waar dat nodig is, passen we het tempo van uitvoering aan op de mogelijkheden van onze partners. Met de inzet van onze egalisatiereserves voorkomen we dat de belastingdruk voor onze inwoners [bij teruglopende inkomsten] stijgt.

Koersvast als het kan, meebewegen als het moet

De uitdaging voor deze begroting is om wendbaar te reageren op ontwikkelingen in onze omgeving en gericht te blijven investeren. De coronapandemie, maar ook klimaatverandering die steeds zichtbaarder en voelbaarder wordt, vragen om alertheid op zowel economische als ecologische signalen. Bovendien is het belangrijk dat we de consequenties van deze signalen voor ons werk scherp duiden. Alleen op deze manier kunnen we koersvast zijn als het kan en meebewegen als het moet. Het adaptieve karakter van onze ambities, onze werkwijzen en onze organisatie wordt uitgedaagd.

Gelijktijdig realiseren we ons dat voor het voorkómen van een neergaande economische ontwikkeling het noodzakelijk is om te blijven investeren. Als waterschap kunnen we hieraan bijdragen, ook met de onzekerheid van teruglopende inkomsten. De thema's uit uw bestuursagenda helpen ons om met focus prioriteiten te stellen.

Onze mensen maken de organisatie

Bepalend voor ons werk en de manier waarop we dat doen is de inzet, juiste competenties en actuele kennis van onze medewerkers. Onze medewerkers maken de organisatie, ook in moeilijke omstandigheden waarin bestaande patronen doorbroken worden en de wijze van werken fundamenteel verandert. De onzekerheid en onvoorspelbaarheid van de impact van de coronacrisis doet een groot beroep op de digitale vaardigheden, de flexibiliteit en creativiteit van onze medewerkers. Nieuwe vaardigheden en kwaliteitseisen, maar ook nieuwe ritmes en routines worden eigen gemaakt om ons werk in een continu veranderende omgeving te kunnen blijven doen. We blijven dan ook investeren in duurzame inzetbaarheid van medewerkers, talentontwikkeling en goed werkgeverschap. Tegelijk zijn we selectiever in het aantrekken van personeel, omdat ook hier de balans opnieuw moet worden bepaald.

Leeswijzer

Bij de opzet van begroting vervolgen we de lijn van vorige jaren. Naast dit document is er ook een digitale omgeving beschikbaar met de kern van de programmabegroting 2021.

In hoofdstuk 3 beschrijven de opzet van de wendbare begroting en de varianten op de begroting. De methodiek wordt uiteengezet en de effecten van de invulling van de varianten worden beschreven.

In hoofdstuk 4 geven we per programma een toelichting op de plannen in 2021. De veranderprogramma's zijn integraal opgenomen in deze programma's.

In hoofdstuk 5 presenteren wij de begroting en meerjarenraming van de taken watersysteembeheer en zuiveringsbeheer. Op basis van de kostenraming van deze taken berekenen wij de belastingtarieven en bijbehorende lastendruk voor 2021 en de jaren daarna. We verschaffen inzicht hoe en in welke mate we reserves inzetten, zodat we de lastendrukontwikkeling volgens de uitgangspunten kunnen beheersen. In deze begroting behandelen we het investeringsniveau voor de periode tot en met 2025 en het effect daarvan op onze schuldpositie. Daarnaast presenteren we de belastingopbrengsten en de kwijtscheldingskosten die we specifiek voor 2021 verwachten.

Hoofdstuk 6 geeft het voorstel weer, waarover het bestuur een goedkeuringsbesluit neemt tijdens de jaarlijkse begrotingsvergadering.

In de bijlagen komen de volgende onderwerpen aan de orde: weerstandsvermogen, risico's, financiering, EMU-saldo, verbonden partijen en kostentoerekeningsystematiek.

2. Kaders

Algemene kaders

De algemene kaders voor de begroting zijn:

- De BOVI2050 (BOVI), het begrotingskader 2021-2025 en de bestuursagenda zijn de strategische kaders.
- De doelen uit het Waterbeheerprogramma (WBP) vormen de basis van het werk.
- Het organisatie-ontwikkelingsprogramma 'Koers 2021' is het uitgangspunt voor het continu verbeteren en ontwikkelen van de organisatie.
- We streven naar een evenwicht tussen de prestatie en onze "ranking" qua effectiviteit en efficiency om tot best presterende waterschappen in Nederland te horen. Om dit te toetsen gebruiken we benchmarks en andere onderzoeksmethodes.

12 punten van het algemeen bestuur

Bij de behandeling van de toekomstbeelden en scenario's in juli 2020 heeft het algemeen bestuur geen voorjaarsbrief vastgesteld, maar een richting meegegeven voor de nadere uitwerking in de begroting. Deze richting is vervat in de volgende 12 punten:

1. De ambities die we als waterschap hebben blijven gehandhaafd, mogelijk getemporeerd.
2. We passen het tempo van uitvoering in samenspel met onze partners aan.
3. Alle basisopgaven (kerntaken) voeren we onverminderd uit.
4. We houden het algemeen bestuur periodiek op de hoogte – indien de omstandigheden dit vergen met een extra burap – over de voortgang van de begrote werkzaamheden en de (gewijzigde) context.
5. Het plafond van onze schuldpositie blijft op langere termijn gehandhaafd.
6. Geplande investeringen kunnen meeliften op de gewijzigde investeringsopgaven van onze partners.
7. De belastingdruk mag de komende periode niet stijgen boven de geplande belastingdruk in de meerjarenbegroting 2020-2024. We gebruiken de ruimte om deze te beperken.
8. De egaliseriereserves moeten een egale belastingdruk mogelijk maken in deze meerjarenperiode.
9. De toekomstbeelden A-E blijven op het netvlies, maar we focussen op B en C bij de uitwerking van de begroting.
10. We zijn partner en blijven dat onder moeilijke omstandigheden, terwijl we ons bewust zijn van onze eigen positie.
11. We blijven een betrouwbare, transparante en anticiperende overheid. Dat betekent dat we onze positie helder beschrijven.
12. We onderzoeken of de samenwerking met onze gemeenten gediend is met een stimulans of met een pas op de plaats, afhankelijk van de urgentie van het realiseren van onze doelen.

Financiële kaders

Autonome kosten ontwikkelingen

Er is een aantal autonome kostenontwikkelingen, waarmee wij rekenen in deze begroting. Het betreft een totaalbedrag van circa € 1,1 miljoen dat is opgebouwd uit:

- Een stijging van de HWBP bijdrage 2021 (+ € 0,5 miljoen); In 2022 is de bijdrage € 0,5 miljoen lager;
- Een stijging van de kosten kwijtschelding en oninbaar (+ € 0,6 miljoen).

In vorige begrotingen werd het risico van extra slibverwerkingskosten in verband met een nieuwe aanbesteding in de risicoparagraaf genoemd. In de meerjarenraming is vanaf 2023 een structureel bedrag van € 2 miljoen opgenomen (2022: € 0,3 miljoen).

Gevolgen wegenarrest

Conform het ab-besluit van 8 juli 2020 zijn de onvermijdelijke gevolgen van het wegenarrest verwerkt in de begroting 2021. De egalisatiereserve is, conform het ab-besluit, ingezet voor alle categorieën binnen de taak Watersysteembeheer.

Bestuurlijke afspraken over schuldpositie

Uw bestuur heeft bij de behandeling van de schuldpositie het uitgangspunt meegegeven dat de schuldpositie niet hoger mag zijn dan 195%.

De financiële kaders voor deze begroting zijn:

- Bestuursakkoord Water en meerjarenraming bij de begroting 2020 (2021 t/m 2024 voor de meerjaren kosten- en -belastingontwikkeling;
- CAO en CPB leidend voor loon-, prijs- en rentestijgingen. In 2021 is gerekend met een inflatie van 1,5% en een loonkostenstijging van 3% (inclusief toename pensioenpremie 1,14%);
- Schuldpositie¹ van maximaal 195% van onze totale inkomsten;
- Een waterschapslastendruk die behoort tot de lagere van Nederland;
- Aparte businesscases bepalen welke toekomstige innovatieve investeringen² wij gaan uitvoeren.

¹ Conform de definitie in de Nota Schuldpositie (vastgesteld AB 10 oktober 2019).

² De zogenoemde 'terugverdienprojecten', rekening houdend met een terugverdientijd van maximaal 10 jaar, tenzij anders wordt besloten.

3. Wendbare begroting (en drie varianten)

3.1. Inleiding

Traditioneel maken wij een beleidsbegroting die uitgewerkt en gedekt is met een beheerbegroting waarbij alle middelen (geld en uren) worden gelabeld aan inspanningen, doelen en projecten. Aan de hand van de financiële spelregels en bijbehorend risicomanagement zijn we in staat mee- en tegenvallers gedurende het jaar op te vangen en een verantwoording aan u voor te leggen.

Dit jaar staan we met elkaar voor een nieuwe stap. We willen, gelet op de op ons afkomende opgaven en beoogde samenwerking met partners, ook gedurende het jaar keuzes maken. Dit vraagt om een meer wendbare (exploitatie) begroting die ruimte biedt om bij te sturen op gekozen prioriteiten en waarin een deel van de middelen flexibel ingezet kan worden. Dit laatste noemen we in dit hoofdstuk 'wisselgeld'. We kiezen primair voor deze flexibele aanpak binnen de begroting om meer slagkracht en handelingsruimte te creëren. Onze wens is om sneller in te spelen op veranderende omstandigheden. Tevens voelen we ons daartoe genoodzaakt door een onzekere economische context (risicomanagement). Dat is voor een lange termijnorganisatie met langlopende grote projecten en verplichtingen best ingewikkeld. Zeker op korte termijn. Daarom is de lijn die we nu inzetten een lijn die vooral komende jaren steeds meer resultaat moet opleveren.

In paragraaf 3.2 beschrijven we het principe van de wendbare begroting met de flexibele aanpak.

Naast het creëren van flexibiliteit binnen de begroting zijn, op uw verzoek, drie begrotingsvarianten uitgewerkt. De voorliggende begroting is gebaseerd op begrotingsvariant A. De twee andere varianten (B en C) zijn in hoofdlijn beschreven en uitgewerkt. Een nadere toelichting op de varianten is beschreven in paragraaf 3.3. In alle varianten kan de flexibele aanpak uit paragraaf 3.2 toegepast worden. Daarbij merken wij op, dat de flexibele ruimte en wendbaarheid van de begroting afneemt wanneer de totale omvang van de begroting vermindert.

3.2. Wendbare begroting: aanbrengen focus en vergroten flexibiliteit

Door de onzekere economische context, de onvoorspelbaarheid van de coronapandemie en uitdagende vraagstukken zoals stikstof en droogte, voorzien wij dat flexibiliteit in onze begroting noodzakelijk is. Meer dan voorheen is eveneens frequentere monitoring van onze doelrealisatie en uitgaven noodzakelijk om tijdig bij te sturen en mee te bewegen met partners. We introduceren daarom het principe van een wendbare begroting en de term "wisselgeld". Concreet betekent dit dat we geld in onze exploitatiebegroting reserveren gedurende de planperiode voor activiteiten die nodig zijn (zoals bijvoorbeeld het plaatsen van beschoeiing). Deze reservering kan ook 'ingewisseld' worden als er zich tijdig een vraagstuk van een partner aandient, bijvoorbeeld om samen met een grondeigenaar te investeren in anti-verdrogingsmaatregelen. Duidelijk zal zijn dat deze flexibiliteit gedurende het jaar

afneemt en dat er eind van het jaar wel zoveel als mogelijk op de doelrealisatie is gestuurd.

We schatten in € 3 tot € 5 miljoen per jaar als 'wisselgeld' nodig te hebben voor het realiseren van specifieke prioriteiten, ontleend aan de bestuursagenda, en voor het opvangen van mogelijke tegenvallers. We stellen concreet voor "wisselgeld" te reserveren voor:

- Prioritaire ontwikkelingen en kansen uit de bestuursagenda waarvan nu de financiële consequenties nog onvoldoende inzichtelijk zijn.
 - Droogte-aanpak: robuust watersysteem met accent op 'watersparen' (*Bestuursagenda Bodem en Droogte*)
 - Schoon water: waterfabriek Wilp en zorgwekkende stoffen in relatie tot de Kaderrichtlijn Water (KRW) (*Bestuursagenda Circulaire Economie en Kwaliteit van de Leefomgeving*)
 - Meekoppelen met Veluwe Alliantie/ Stikstof (*Bestuursagenda Kwaliteit van de Leefomgeving en Bodem & Droogte*)
- Tegenvallende belastinginkomsten (door corona) en onvoorziene hogere kosten van slibafzet.

In de programma's hebben we op basis van ons assetmanagement middelen gelabeld die dan als gevolg van deze keuzes later gerealiseerd zullen worden.

3.3. Drie begrotingsvarianten

Vanuit de toekomstbeelden en de scenario's die voor de zomer door het algemeen bestuur zijn vastgesteld, is de opdracht gegeven een begroting met drie varianten te maken gebaseerd op een bepaalde tariefstelling. Op basis van deze opdracht zijn wij gekomen tot de volgende drie varianten:

Variant A: Koersvast met oog voor de omgeving en de crisis

- We houden vast aan de koers uit BOVI2050 en de prioriteiten uit de bestuursagenda. Eveneens werken we verder aan de doelen die we ons hebben gesteld.
- De meerjarenraming uit de begroting 2020 is het kader voor de begroting 2021, aangevuld met autonome ontwikkelingen.
- Deze variant past binnen de (financiële) kaders die het algemeen bestuur heeft meegeven bij de bespreking van het begrotingskader 2021 in juli 2020.
- Belastingopbrengst maximaal € 152 miljoen in 2021.

Variant B: Temporiseren, prioriteren en beperken inzet op onze ambities

- We temporiseren de doelen uit de BOVI2050 en de prioriteiten uit de bestuursagenda en we beperken onze ambities o.a. op circulaire economie en energie transitie.
- Deze variant voldoet aan het inflatiescenario.
- De meerjarenraming uit de begroting 2020 wordt jaarlijks alleen verhoogd met inflatie.
- Belastingopbrengst maximaal € 150 miljoen in 2021 (bestedingsruimte is € 2 miljoen lager dan variant A in 2021 en € 9,5 miljoen in 2025).

Variant C: Loslaten BOVI2050 en richten op beperken risico's bij uitvoering kerntaken

- We laten de koers van de BOVI2050 en de prioriteiten uit de bestuursagenda los en richten ons op beheer en het beperken van de risico's bij de uitvoering van onze kerntaken.
- Deze variant gaat uit van een nullijns scenario.
- De meerjarenraming uit de begroting 2020 wordt voor de jaren 2021 en 2022 niet verhoogd. Vanaf 2023 rekenen we alleen met inflatie.
- De belastingopbrengst is maximaal € 149 miljoen (bestedingsruimte € 3 miljoen lager dan variant A in 2021 en € 13,5 miljoen in 2025).

Om het belastingtarief voor 2021 vast te stellen, kiest het algemeen bestuur voor één van de varianten. Het is goed om te weten dat in de financiële uitwerking van alle drie de varianten het besluit van het algemeen bestuur over de verwerking van het zogenaamde wegenarrest is opgenomen. Dat houdt in het in één keer doorvoeren en het verspreid over twee jaren (2021 en 2022) inzetten van de egalisatiereserve watersysteem van totaal € 4.3 miljoen. In paragraaf 3.4 geven wij een nadere financiële uitwerking van de varianten B en C en de bijbehorende indicatieve tarieven.

Wendbare begroting en variantenkeuze

In alle varianten zijn er mogelijkheden om te werken met het principe van een wendbare begroting en 'wisselgeld' in te zetten. Het zal u duidelijk zijn dat bij minder bestedingsruimte in 2021 (en zeker ook in de jaren daarna) dit in de exploitatiebegroting tot een serieuze en stevige temporisering van zowel investeringen als van regulier werk vraagt. De realiteit is dat bij minder bestedingsruimte (door keuze voor variant B of C) de flexibele ruimte veel kleiner is omdat er ook rekening gehouden moet worden met de niet-beïnvloedbare kosten en reeds aangegane verplichtingen.

De begrotingsvarianten B en C bevatten per programma thematisch een set aan maatregelen die min of meer flexibel ingezet kunnen worden voor de genoemde prioritaire ontwikkelingen en kansen of indien onzekerheden, zoals het uitblijven van cofinanciering en/of afnemende belastinginkomsten, zich manifesteren.

Deze set is binnen de programma's aan de hand van een afwegingskader tot stand gekomen en kan tegelijkertijd flexibel gedurende het jaar maar altijd gemotiveerd ingezet worden. Samen met de eerder dit jaar opnieuw vastgestelde mandatering geeft dit het college van dijkgraaf en heemraden en management meer mogelijkheden de gekozen koers vast te houden en tegelijkertijd sneller en adequaat op onvoorziene ontwikkelingen in te spelen.

Inzet van maatregelen zullen ook zeker tijdstipafhankelijk zijn. Hierna is per programma beschreven welke onderwerpen hiervoor in beeld zijn.

Effecten varianten

In eerste instantie is gekeken naar maatregelen die in 2021 nodig zijn om te komen tot variant B of C. Deze maatregelen zijn hieronder thematisch beschreven. Indien het bestuur ervoor kiest om variant B of C meerjarig in te voeren, dan zijn aanvullende maatregelen nodig. Uiteindelijk leidt dit ertoe dat bij variant B een aantal belangrijke keuzes (en prioritering) gemaakt moet worden in duurzaamheidsambities en de bestuursagenda. Bij keuze voor variant C zijn de opgaven, zoals geformuleerd in de BOVI2050, niet meer haalbaar. Dit betekent dat we als waterschap teruggaan naar de kern- en beheertaken.

Watersysteembeheer

- Verminderen van investeringen en beheermaatregelen die gericht zijn op bevordering van de biodiversiteit, het beperken van overlast door zogenaamde plaagsoorten en het behoud van cultuurhistorische eigendommen: We wijken dan af van het recent vastgestelde beleidskader biodiversiteit en het beleidskader cultuurhistorie. Het risico bestaat dat wij aangesproken worden op onze maatschappelijke verantwoordelijkheid en dat wij ons niet aan afspraken houden.
- Terugbrengen financiële bijdrage (subsidie) aan initiatieven van derden: We kunnen een aantal kansrijke initiatieven die bijdragen aan het realiseren van onze doelstelling niet stimuleren.
- Heroverwegen of temporiseren gebiedsprocessen, samenwerking op thema's als bodemverbetering en bijdrage aan kennis- en innovatieontwikkeling: We benutten de kans niet om samen met kennisinstituten en partners innovaties toe te passen voor beter water- en bodembeheer en inzicht te krijgen in de werking van het watersysteem en het handelingsperspectief in relatie tot bijvoorbeeld klimaatverandering. We missen de kans een substantiële bijdrage te leveren aan het versnellen van transities en de verbetering van het bodem- en watersysteem door netwerkpartners (praktijktoepassing). Wij moeten deels terugkomen op uitgesproken intenties of aangegane samenwerkingsovereenkomsten.
- Beheerinspanningen verminderen en temporiseren vervangingsinvesteringen: We accepteren een hoger risicoprofiel, waardoor extreme situaties eerder tot wateroverlast en/of tekort (beperkt watersparen) kunnen leiden. Schade aan gewassen en bezittingen kunnen leiden tot juridische procedures, klachten, meldingen.

Zuiveringsbeheer

- Andere aanpak projecten. Door het uitbesteden van een aantal projectmatige werkzaamheden verschuift een deel van de kosten van projecten van exploitatiekosten naar investeringskosten. Dit leidt tot een verhoging van de schuldpositie. De ruimte in de schuldpositie is beperkt en dit remt toekomstige investeringen vanuit het oogpunt van schuldplafond.
- Temporiseren van projecten. In de huidige begroting zorgen we dat we onze installaties tijdig op orde hebben. Door projecten enige jaren uit te stellen kunnen we besparen op personeelskosten door minder in te huren of vacatures tijdelijk

niet in te vullen. Echter op korte termijn lopen we meer risico's op falen van technische installaties en op langere termijn moeten we deze kosten alsnog maken.

- Uitstellen van onderhoud aan installaties. Hoewel het verstandig is om onderhoud tijdig uit te voeren, is het soms mogelijk om het enige jaren uit te stellen, waarbij de risico's wel toenemen en het onderhoud op termijn mogelijk meer kost.
- Stopzetten samenwerkingen en onderzoeken. Met partners hebben we langjarige samenwerkingen, zoals met Verdygo, de landelijke Energie- en Grondstoffenfabriek en Vitens en binnen subsidieprojecten. Dat geldt ook voor onderzoeken, zoals naar discrepantie en nieuwe technologieën. Met deze samenwerkingen zorgen we dat we goed voorbereid zijn op de toekomstige opgaven. Door het stopzetten moeten we deels terugkomen op uitgesproken intenties of aangegane samenwerkingsovereenkomsten.

Besturen & Belastingen

- Organisatieontwikkeling om de transitie te kunnen maken naar een netwerkende organisatie. Hierbinnen is het mogelijk middelen vrij te maken door te kiezen voor temporiseren van: strategische personeelsplanning, frictiegelden, middelen voor kennisoverdracht bij pensionering (dakpanconstructie) en het doorontwikkelen van bedrijfsvoering. Dit betekent wel dat de gewenste transitie vertraging oploopt.
- Omgevingswet: de vernieuwende strategie inclusief professioneel participatiebeleid die we als waterschap hierin gekozen hebben, kan omgezet worden een projectmatige calculerende strategie. We realiseren dan alleen de wettelijke hoogst noodzakelijke zaken.

3.4. Financiële uitwerking varianten B en C

Algemene uitgangspunten

De begroting is, zoals gezegd, opgesteld en doorgerekend met variant A als basis conform de meerjarenbegroting 2020. Voor varianten B en C hebben we op hoofdlijnen de financiële impact berekend. De cijfers in deze paragraaf zijn daarmee indicatief. Daartoe hebben we de stijgingspercentages van beide varianten vertaald naar de benodigde belastingopbrengst van de twee taken. In alle varianten is de financiële vertaling van het doorvoeren van het wegenarrest in de inzet uit de egaliseriereserve watersysteem opgenomen. Dit verklaart grotendeels de daling in categorieën Gebouwd, Ingezet en Natuur binnen de watersysteemheffing. Het is van belang dit goed te realiseren.

Variant B houdt in dat de belastingopbrengst jaarlijks mag toenemen met 1,5% (inflatieniveau) ten opzichte van 2020. Bij variant C blijft de belastingopbrengst de eerste twee jaren ongewijzigd ten opzichte van 2020, om vervolgens vanaf 2023 jaarlijks met inflatie te mogen toenemen.

Na vaststelling van de benodigde belastingopbrengst bepaalt de ontwikkeling van de eenheden vervolgens de tariefsontwikkeling. Door een verschillende ontwikkeling van deze eenheden bij de categorieën leidt voorgaande bij variant B niet één op één tot een stijging van alle tarieven met 1,5% en bij variant C niet tot een stijging van alle

tarieven met 0%. De stijgingspercentages van de categorie Ongebouwd zijn conform eerdere besluitvorming (wegenarrest).

Tabel: Stijgingspercentages tarieven 2021 bij de verschillende varianten

Categorie	Variant A	Variant B	Variant C
WS Gebouwd (WOZ)	-6,6%	-6,6%	-6,8%
WS Ingezetenen (Woonruimte)	-1,6%	-1,6%	-1,9%
WS Natuur (ha)	-2,1%	-2,1%	-2,3%
WS Ongebouwd bemalen (ha)	+4,2%	+4,2%	+4,0%
WS Ongebouwd onbemalen (ha)	+4,2%	+4,2%	+4,0%
ZH Bedrijven (VE)	+4,3%	+2,3%	+0,7%
ZH Huishoudens (VE)	+4,3%	+2,3%	+0,7%

Uitwerking Variant B

Om variant B te kunnen realiseren zijn structurele maatregelen nodig ten opzichte van variant A met een waarde van gemiddeld € 2,2 miljoen per jaar (€ 10,8 miljoen exploitatie voor de komende 5 vijf jaar) voor watersysteem en voor zuiveringsbeheer gemiddeld € 5,0 miljoen per jaar (€ 24,8 miljoen in de komende vijf jaar).

De opbrengststijging in variant A bedraagt in 2021 0,2% voor het watersysteem en daarmee voldoet variant A in 2021 aan de uitgangspunten van variant B. Dit als gevolg van extra inzet van tariefsegalisatie conform het besluit wegenarrest (ab 8 juli 2020). Daarnaast hebben we door slim inzetten van de extra beschikbare egaliseringsreserve vanuit de burap en de LE de tariefstijging zoveel mogelijk gedempt en zo gelijkmatig mogelijk verdeeld.

Watersysteem	Variant A	Variant B	Delta B-A	Zuiveringsbeheer	Variant A	Variant B	Delta B-A
2021	65,0	65,0	0,0	2021	87,1	85,4	-1,7
2022	68,0	66,0	-2,0	2022	90,2	86,7	-3,5
2023	69,8	67,0	-2,8	2023	93,3	88,0	-5,3
2024	71,5	68,0	-3,5	2024	96,6	89,3	-7,3
2025	71,6	69,1	-2,5	2025	97,7	90,7	-7,0
Gemiddeld per jaar			-2,2	Gemiddeld per jaar			-5,0

Indicatie tarieven variant B

Watersysteemheffing		2020	2021	2022	2023	2024	2025
Gebouwd	WOZ-waarde	0,0203%	0,0190%	0,0186%	0,0183%	0,0180%	0,0177%
Ingezetenen	Woonruimte	56,63	55,71	56,02	56,33	56,64	56,96
Natuur	ha	3,03	2,97	3,01	3,06	3,11	3,15
Overig ongebouwd ~ bemalen	ha	60,60	63,15	64,11	65,09	66,06	67,07
Overig ongebouwd ~ bemalen ~wegen	ha	101,00	105,25	106,85	108,48	110,10	111,78
Overig ongebouwd ~ onbemalen	ha	40,40	42,10	42,74	43,39	44,04	44,71
Overig ongebouwd ~ onbemalen ~wegen	ha	80,80	84,20	85,48	86,78	88,08	89,42

Zuiveringsheffing / verontreinigingsheffing		2020	2021	2022	2023	2024	2025
Bedrijven	ve's	54,08	55,32	55,54	55,77	56,27	56,80
Huishoudens	ve's	54,08	55,32	55,54	55,77	56,27	56,80

Uitwerking Variant C

Om variant C te kunnen realiseren zijn structurele maatregelen nodig met een waarde van gemiddeld € 3,1 miljoen (euro 15,4 miljoen in vijf jaar) voor watersysteem en voor zuiveringsbeheer gemiddeld € 7,4 miljoen (euro 36,9 miljoen in vijf jaar).

Ook bij deze variant geldt dat de uitwerking voor watersysteembeheer in 2021 beperkt is tot maatregelen ter waarde van € 0,1 miljoen. Zie de opmerking over het wegenarrest bij variant B.

Watersysteem	Variant A	Variant C	Delta C-A	Zuiveringsbeheer	Variant A	Variant C	Delta C-A
2021	65,0	64,9	-0,1	2021	87,1	84,1	-3,0
2022	68,0	64,9	-3,1	2022	90,2	84,1	-6,1
2023	69,8	65,9	-3,9	2023	93,3	85,3	-8,0
2024	71,5	66,9	-4,6	2024	96,6	86,6	-10,0
2025	71,6	67,9	-3,7	2025	97,7	87,9	-9,8
Gemiddeld per jaar			-3,1	Gemiddeld per jaar			-7,4

Indicatieve tarieven bij variant C

Watersysteemheffing		2020	2021	2022	2023	2024	2025
Gebouwd	WOZ-waarde	0,0203%	0,0189%	0,0183%	0,0180%	0,0177%	0,0174%
Ingezetenen	Woonruimte	56,63	55,57	55,05	55,36	55,68	56,01
Natuur	ha	3,03	2,96	2,96	3,01	3,05	3,10
Overig ongebouwd ~ bemalen	ha	60,60	63,00	63,00	63,96	64,94	65,94
Overig ongebouwd ~ bemalen ~wegen	ha	101,00	105,00	105,00	106,60	108,23	109,90
Overig ongebouwd ~ onbemalen	ha	40,40	42,00	42,00	42,64	43,29	43,96
Overig ongebouwd ~ onbemalen ~wegen	ha	80,80	84,00	84,00	85,28	86,58	87,92

Zuiveringsheffing / verontreinigingsheffing		2020	2021	2022	2023	2024	2025
Bedrijven	ve's	54,08	54,47	53,87	54,09	54,57	55,05
Huishoudens	ve's	54,08	54,47	53,87	54,09	54,57	55,05

4. Programmabegroting

4.1. Veiligheid

We werken aan een leefomgeving waarin mensen veilig kunnen wonen, werken en recreëren. We zorgen ervoor dat onze dijken in hoogte en sterkte blijven voldoen aan de normen. We zoeken daarbij naar mogelijkheden om deze te combineren met dynamische (rivier)systeemmaatregelen, versterking van ruimtelijke kwaliteiten en andere opgaven, zoals natuur, recreatie of scheepvaart. Om de gevolgen van een overstroming te beperken, denken wij mee over ruimtelijke ontwikkelingen en zijn we voorbereid op crisissituaties.

Dit gaan we doen

Wettelijke veiligheidsbeoordeling primaire waterkeringen

We beoordelen voor 2023 of onze waterkeringen aan de nieuwe veiligheidsnormen voldoen. Landelijk hebben we afgesproken dat alle waterkeringen uiterlijk 2050 aan de nieuwe normering voldoen en in het kader van het

Hoogwaterbeschermingsprogramma programmeren wij verbetermaatregelen op basis van veiligheidsurgentie. Voor de periode dat de waterkeringen nog niet aan de nieuwe veiligheidsnormen voldoen, nemen wij aanvullende beheermaatregelen. De uitvoering van de wettelijke veiligheidsbeoordeling verloopt volgens planning. We verwachten in 2021 een goed beeld te krijgen van onze resterende dijkverbeteringsopgave, aangezien we dan de meeste dijktrajecten hebben beoordeeld. In 2022 richten we ons vooral op de beoordeling van de recent verbeterde dijktrajecten, zoals het Zuidelijke Randmeer en de Eemdijken.

Regionale en overige waterkeringen

Wij toetsen de regionale waterkeringen overeenkomstig de afspraken met de provincies. Aangezien de regionale keringen de afgelopen jaren zijn verbeterd, geven wij hier minder prioriteit aan. De toetsing van de overige waterkeringen starten wij als daartoe aanleiding of urgentie is. Dat geldt bijvoorbeeld voor de Hoenwaardkade, waar de verbeteropgave voor de kade onderdeel is van een integraal plan voor het toekomstig gebruik van het gebied.

Projecten in uitvoering

In 2021 ronden we de sanering van de steunberm van de Westdijk volgens het plan van aanpak dat het bevoegd gezag heeft goedgekeurd. Het bestuurlijk vastgestelde voorkeursalternatief van de Grebbedijk werken wij in 2021 met de betrokken gebiedspartners uit in een concreet uitvoeringsplan. In 2021 bieden wij de projectplannen aan voor de verbetering van de Noordelijke Randmeerdijken en de IJsseldijk Apeldoorns Kanaal en na goedkeuring starten we met de voorbereiding van de realisatie. De programmering van dijkverbeteringsprojecten na 2025 is afhankelijk van de veiligheidsurgentie. We verwachten dat na 2025 een periode ontstaat, waarin we (tijdelijk) minder intensief werken aan dijkverbeteringsopgaven.

Integraal denken

De veiligheidsopgave wordt geprogrammeerd op basis van urgentie, echter er zijn vele ontwikkelingen in het rivierengebied, zoals natuur en scheepvaart, die aanleiding kunnen geven tot een samenspel van dijkverbetering en riviersysteemmaatregelen. Deze integrale en gebiedsgerichte benadering vraagt nauwe betrokkenheid van ons waterschap bij het programma Integraal Riviermanagement (IRM), de Programmatische Aanpak Grote Wateren en het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT).

Integraal werken

Voorspelbaar, transparant en eenduidig werken is een belangrijke basis voor een goed projectresultaat. Daarom heeft het HWBP gevraagd of Waterschap Vallei en Veluwe het initiatief om 'Herleidbaar, Eenduidig en Expliciet te werken over de hele Levenscyclus (HEEL)' voor alle alliantiedeelnemers wil opstarten. Met het project versterken wij het professioneel opdrachtgeverschap (in plannen, projecten en beheer), zodat wij als eenheid een steviger basis vormen richting marktpartijen. We werken aan een efficiënte aanpak door kennisontwikkeling en het uniformeren van werkwijzen van ons waterschap en met dat van andere waterschappen. Het project wordt gesubsidieerd door het HWBP en loopt door tot in 2023.

Risico en data gestuurd werken

In 2021 stellen we overstromingsscenario's op voor de gebieden langs de Eem en Randmeerdijken, op basis van actuele modellen en met nieuwe visualiseringsmogelijkheden. Daarmee hebben we alle overstromingsscenario's geactualiseerd en is onze adviesrol in de meerlaagsveiligheidsbenadering bij calamiteiten(oefeningen) en bij ruimtelijke ontwikkelingen versterkt. De nieuwe scenario's gebruiken wij ook om de resultaten en verwerking van de stresstesten en om toekomstige systeemmaatregelen, voor bijvoorbeeld overlast en droogte, te beoordelen vanuit het waterveiligheidsperspectief.

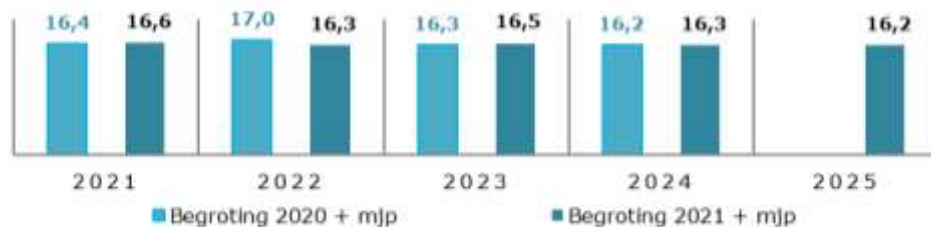
Beheren en leren

Het doelmatig op orde houden van onze waterkeringen zetten wij voort. Binnen deze zorgplicht hebben wij de afgelopen periode goede ervaringen opgedaan met natuurlijk en risicogestuurd maaibeheer. We hebben geconstateerd dat deze wijze van beheer een belangrijke bijdrage levert aan de verbetering van de biodiversiteit en de beleving van de dijken. Daarnaast hebben wij als gevolg van de droogte van afgelopen jaren, extra aandacht voor ontwikkelbeheer en het beheersen van ongewenste plantensoorten. We actualiseren de calamiteitenbestrijdingsplannen aan de hand van de uitkomsten van de wettelijke veiligheidsbeoordeling. Door het houden van oefeningen zorgen we ervoor dat we voorbereid zijn op hoogwatersituaties. In 2021 actualiseren we het beleid ten aanzien van kabels en leidingen in en nabij de waterkering.

Dit gaat het kosten

Exploitatie

PROGRAMMAKOSTEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

Bovenstaande grafiek laat de kosten in de planperiode voor dit programma zien. De meerjarenraming laat in 2022 een daling in kosten zien ten opzichte van het voorgaande jaar. Dit wordt veroorzaakt door:

- de raming van de bijdragen aan het landelijke vereveningsfonds van het HWBP. Voor 2021 is de raming van de bijdrage aan het HWBP vereveningsfonds met € 0,5 miljoen naar boven bijgesteld. In 2022 is de bijdrage met € 0,5 miljoen verlaagd. Op basis van deze prognose is de piek in HWBP bijdrage verdwenen. Daarnaast stijgen de bijdragen in de jaren 2023 en 2024 met 2%. Dit is gebaseerd op de nieuwe opgave van de Unie van Waterschappen.
- Door een toename van uren op de HWBP projecten wordt een hoger bedrag geactiveerd. Dit levert per saldo een voordeel op in de exploitatie € 0,2 miljoen per jaar.

De € 16,6 miljoen voor 2021 bestaat uit de volgende componenten:

- vereveningsfonds HWBP bijdrage € 10,8 miljoen;
- aanleg, beheer- en onderhoudskosten waterkeringen € 4,0 miljoen;
- overige kosten: met name onderzoek, toetsingen et cetera € 1,8 miljoen.

Investerings

NETTO³ PROGRAMMAINVESTERINGEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

Meerjarenraming

In verschillende jaren geven we minder geld uit aan projecten dan dat we aan subsidies ontvangen. Dit wordt veroorzaakt door de verschillende kasritmes van de projecten en de voorinvestering door het waterschap in het verleden. De aanpassing ten opzichte van de vorige meerjarenraming (begroting 2020) betreft met name de opname van de uitgaven en inkomsten voor de Westdijk.

Projecten in 2021

- Voorbereiding van de uitvoering en de uitvoering Westdijk.
- Planuitwerking en (gedeeltelijke) voorbereiding uitvoering Noordelijke Randmeerdijk, de IJsseldijk Apeldoorns Kanaal en de Grebbedijk.

Hieronder is de meerjarenraming van deze projecten uiteengezet met de volgende toelichting:

- De cijfers t/m 2019 zijn de werkelijke netto kosten.
- In 2020 staat een prognose en de reeds gedane uitgaven in dat jaar.
- De opsplitsing naar bruto en netto is een toelichting op de begroting 2021 trend.

NETTO PROGRAMMAINVESTERINGEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN) – Westdijk

	tm2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
NETTO	3,7	-7,7	5,1	3,5	-	-	-
UITGAVEN	3,7	1,9	17,7	9,0	-	-	-
INKOMSTEN	-	9,6	12,5	5,5	-	-	-

³ Indien in enig jaar de nettowaarde < 0, dan is er sprake van een subsidiebijdrage (hetzij bevoorschotting, hetzij afrekening) vanuit het HWBP, die hoger is dan onze uitgaven.

NETTO PROGRAMMAINVESTERINGEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN) – Noordelijke Randmeerdijk

	tm2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
NETTO	-1,0	0,8	0,9	0,2	0,1	0,0	-
UITGAVEN	2,8	0,7	1,2	3,9	0,1	0,0	-
INKOMSTEN	3,8	-0,0	0,3	3,7	-0,0	-	-

NETTO PROGRAMMAINVESTERINGEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN) – IJsseldijk Apeldoorns kanaal

	tm2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
NETTO	-2,4	2,1	-1,8	3,9	-	-	-
UITGAVEN	4,0	2,1	11,3	3,9	-	-	-
INKOMSTEN	6,4	-	13,1	-	-	-	-

NETTO PROGRAMMAINVESTERINGEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN) – Grebbedijk

	tm2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
NETTO	-1,0	1,3	-3,2	3,7	-39,5	22,5	22,5
UITGAVEN	6,1	1,0	1,7	3,7	10,0	22,5	22,5
INKOMSTEN	7,0	-0,3	4,9	-	49,5	-	-

4.2. Watersysteem landelijk gebied

De grote opgaven rondom leefomgeving, klimaat, circulariteit en energietransitie vragen onverminderd aandacht. We zetten stappen op het gebied van biodiversiteit en bodemverbetering door het verwerken van maaisel. We beseffen dat we een (economisch) onzekere periode tegemoet gaan en passen het tempo van het realiseren van ambities aan, indien wij dit nodig vinden of onze partners hierom vragen.

Dit gaan we doen

Transitie watersysteem

Droog weer, intensieve buien, klimaatverandering en een grotere druk op het watersysteem vragen om aanpassingen van de inrichting en het gebruik van het watersysteem. Bij een transitie naar aangepaste inrichting en adaptief waterbeheer zoeken we steeds de balans tussen het voorkomen van wateroverlast en het beperken van droogteschade. Ook acceptatie van overlast, zowel aan de droge als aan de natte kant, zal nodig zijn.

We werken maatregelen uit om water structureel meer en langer vast te houden in de bodem. Samen met partners, zoals provincies, kennisinstituten en Vitens, werken we aan een uniforme en adequate informatievoorziening. Denk daarbij aan het registreren van operationele onttrekkingen uit oppervlaktewater en grondwater. Daarnaast hebben we de actuele toestand van het watersysteem (bodemvocht, freatische grondwaterstand, stijghoogte, beekafvoer) in beeld. We onderzoeken samen met partners enerzijds de mogelijkheden om grondwater in infiltratiegebieden met aanvulling van gebiedseigen water significant te vergroten. Anderzijds gaan we na hoe we de druk op het grondwater door grondwateronttrekkingen, onder andere voor beregening in het groeiseizoen, in ruimte en tijd tijdig kunnen reduceren.

We zoeken naar concrete mogelijkheden om transities op het vlak van water, ruimtelijke ordening en landbouw te combineren. We programmeren concrete maatregelen gericht op de transitie en met de samenwerkingspartners concretiseren we de langjarige klimaatafspraken uit het Regionaal Adaptatie Programma (RAP).

Stikstof en agrarisch waterbeheer

De beide provincies zijn met diverse gebiedspartners in gesprek om tot een samenhangend maatregelenpakket stikstof te komen. Speciale aandacht gaat hierbij uit naar de Gelderse Vallei, de agrarische enclave Uddel-Elspeet en de IJsselvallei. De provincie Gelderland werkt aan een uitvoeringsprogramma stikstof en heeft het waterschap gevraagd deel te nemen in de uitvoeringsalliantie. Het uitvoeringsprogramma van de provincie zal begin 2021 vastgesteld worden. Wij houden rekening in onze programmering om hierbij aan te sluiten. In het kader van het stikstofdossier biedt de gebiedsgerichte benadering ook kansen om samen met partners te werken aan een robuust, natuurlijk en klimaatbestendig watersysteem. Daarnaast continueren we onze inzet rondom agrarisch waterbeheer en werken we

Titel	Beleidsbegroting 2021 (inclusief meerjarenraming 2022 t/m 2025)
Pagina	22 van 53

met LTO samen aan het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW). Binnen de regiodeal Foodvalley gaan we in 2021 in proeftuinen ervaring opdoen met bodemmaatregelen.

Leren en innoveren

Inzicht in het complexe bodem- en watersysteem is onmisbaar voor de actuele- en toekomstige opgaven in het watersysteem. We werken daarbij intensief samen met kennisinstellingen, adviesbureaus, bedrijfsleven en medeoverheden en door actieve deelname aan het programma Topconsortia voor Kennis en Innovatie (TKI) stimuleren we dat innovaties ook toegepast worden. Met het TKI project "Grow with the flow" geven we agrariërs en terreinbeheerder met een app meer inzicht in het bodem en watersysteem, zodat we samen het waterbeheer kunnen optimaliseren. Binnen het TKI-project "KLIMAP" gaan we een proeftuin inrichten in de IJsselvallei om te experimenteren met een klimaatrobuust, toekomstbestendig watersysteem. Door het ontwikkelen van een "Digital Twin Droogte" kunnen we scenariostudies uitvoeren voor klimaatmaatregelen. Daarnaast onderzoeken we de ondiepe grondwaterstromen van de Veluwe flanken.

Gebiedsgericht werken

Om de diverse ontwikkelingen en transities samen te laten komen, werken we gebiedsgericht. Daarbij beginnen we vanuit onze opgave zelf gebiedsprocessen, maar we sluiten natuurlijk ook aan bij gebiedsprocessen die door partners zijn geïnitieerd. In de stroomgebieden van de Grift en de Voorsterbeek gaan we in 2021 het gesprek aan met de lokale partijen om de opgave helder te maken. We werken het resultaat uit naar concrete maatregelen die we op zowel korte als langere termijn kunnen realiseren.

Projecten in uitvoering

Eind 2021 moet de KRW opgave van de tweede planperiode afgerond worden. We liggen op koers. In 2021 worden zeven projecten opgeleverd, waarvan de Voorsterbeek en de Grift de grootste zijn. We gaan verder met de voorbereiding van de renovatie van het gemaal bij Terwolde en onderzoeken met de gemeente koppelkansen voor cultuurhistorie, klimaat, natuur- en landschap. Het gemaal De Wenden wordt uitgebreid en vispasseerbaar gemaakt.

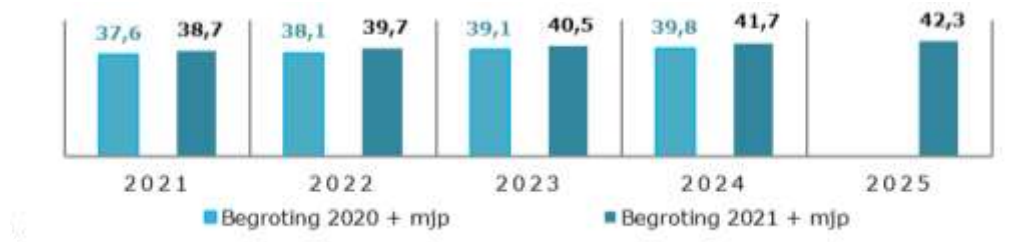
Beheren en onderhouden

De afgelopen jaren hebben we ervaring opgedaan hoe we met behulp van een aangepast peilbeheer droogteschade kunnen voorkomen. Op basis van deze ervaringen gaan we ons beleid en beheer herijken zodat het passend is bij de nieuwe maatschappelijk vraag. Ook de nieuwe maaibestekken die in 2020 zijn gemaakt houden rekening met het vasthouden van water en het flexibel in kunnen springen op wateroverlast en -tekort. Het werken met de nieuwe bestekken gaan we nauwgezet monitoren, zodat we tijdig kunnen bijsturen. We onderzoeken de mogelijkheden om onttrekkingen van grondwater bij droogtegevoelige natuurgebieden verder in te perken. Ook verbeteren we de vispasseerbaarheid van beken om herpopulatie na droogval te versnellen.

Dit gaat het kosten

Exploitatie

PROGRAMMAKOSTEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

De verhoging in de meerjarenraming wordt veroorzaakt door:

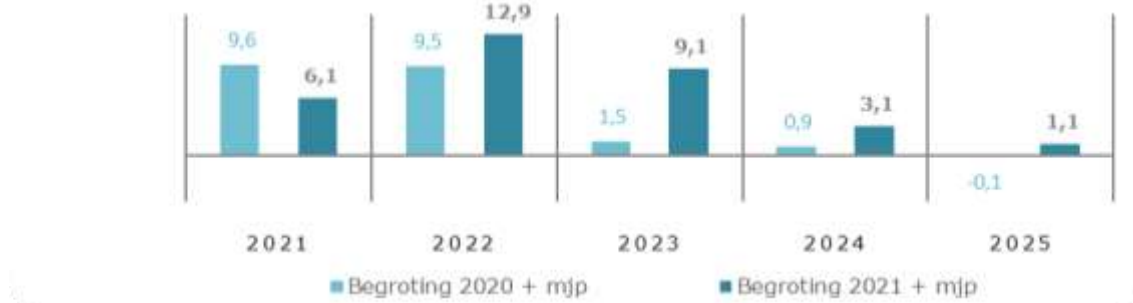
- De uitbreiding van personeel 2020 is in de Begroting 2020 (inclusief meerjarenraming) niet verdeeld op basis van uren naar dit programma maar was opgenomen in het programma Besturen en Belastingen. Nu de functies concreet zijn ingevuld is dat wel gebeurd. Dat verklaart voor het belangrijkste deel de stijging ten opzichte van de meerjarenraming in de begroting 2020 (circa € 0,7 miljoen per jaar).
- De kosten voor Hoenwaard worden in de meerjarenraming € 0,3 miljoen hoger geraamd, verdeeld over 2 jaar.
- De kosten voor beschoeiingen zijn voor de komende 3 jaren met € 0,2 miljoen verlaagd naar € 0,9 miljoen per jaar. Daar staat tegenover dat er aan de investeringenkant hiervoor een hoger bedrag is opgenomen.
- De kapitaallasten liggen lager door latere opleveringen. Daarnaast zijn de rentelasten gedaald omdat er tegen een lager tarief kan worden geleend.
- De kosten voor waterpotentie zijn structureel verhoogd met € 0,35 miljoen per jaar.

De € 38,7 miljoen voor 2021 is te verdelen in de volgende componenten:

- Nieuw te bouwen watersysteem gerelateerde werken € 4,6 miljoen;
- Kapitaallasten in exploitatie genomen werken € 5,6 miljoen;
- Beheer- en onderhoudskosten, waaronder baggerwerken totaal € 18,8 miljoen;
- Plannen en onderzoeksgeld € 5,1 miljoen (waaronder natuurlijk oppervlaktewater, robuust watersysteem, blauwe diensten en voldoende zoetwater);
- Monitoringskosten € 2,9 miljoen;
- Instrumentarium, zoals Peilbesluiten, Legger- en Beheerregister € 1,7 miljoen.

Investerings

NETTO PROGRAMMAINVESTERINGEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

	2021	2022	2023	2024	2025
NETTO	6,1	12,9	9,1	3,1	1,1
UITGAVEN	9,2	14,6	9,6	3,6	1,8
INKOMSTEN	3,1	1,7	0,5	0,5	0,7

Het programma bevat € 6,5 miljoen aan nog te ontvangen subsidies (2021-2025). Deze subsidies vloeien voort uit het KRW en POP3.

De bruto-meerjarenraming is in grote lijnen op te delen in de volgende onderwerpen:

- Gemalen Terwolde en De Wenden € 13,9 miljoen;
- Aanleg en verwerving waterlopen en bouw kunstwerken € 4,6 miljoen;
- Projecten in het landelijk gebied (o.a. beschoeiingen) € 8,3 miljoen;
- Projecten in het stedelijk gebied (o.a. beschoeiing Harderwijk) € 2,3 miljoen.

Ten opzichte van de vorige meerjarenraming investeren we meer in landelijk en stedelijk gebied (+ € 7,5 miljoen, waaronder beschoeiingen), waterlopen (+ € 1,5 miljoen) en gemalen (+ € 0,7 miljoen).

Van de geraamde bruto uitgaven in 2021, is € 8,3 miljoen opgenomen voor de gemalen Terwolde en De Wenden, aanleg en verwerving waterlopen en projecten in het landelijk en stedelijk gebied.

4.3. Wonen en zuiveren

Wonen en Zuiveren

Binnen het programma Wonen en Zuiveren onderscheiden we drie thema's, te weten waterzuiveren, watertoekomst en waterinclusief. Het thema waterzuivering is gericht op het in stand houden en laten functioneren van onze zuiveringsinstallaties, zodat we voldoen aan alle eisen. We werken volgens de assetmanagement methodiek.

Met het thema watertoekomst werken we aan onze toekomstige opgaven als het gaat om waterkwaliteit, circulariteit, energietransitie, klimaatverandering, biodiversiteit en leefomgeving. In onze projecten koppelen we de doelen vanuit deze beleidskaders mee. Daarnaast werken we samen met partners aan onderzoek en ontwikkeling van nieuwe concepten.

Binnen het thema waterinclusief werken we samen met partners aan een bebouwde omgeving waar we rekening houden met de rol van water en die ingericht is met het oog op een veranderend klimaat.

Onderstaand gaan we nader in op deze thema's en benoemen we een aantal inspanningen voor 2021.

Dit gaan we doen

We zoeken actief de samenwerking met gemeenten en andere partijen en gaan op zoek naar gezamenlijke belangen en doelen. Daarom krijgt in 2021 het gebiedsgericht werken meer vorm. De 4 gebiedsteams zullen nauwer samenwerken met het programmateam, waardoor er meer zicht en sturing ontstaat voor de programmadoelen. In 2021 continueren we de versterkte inzet in de regionale samenwerkingsverbanden en lokale afvalwaterteams, bekeken vanuit de opgaven voor de afvalwaterketen, klimaatadaptatie en Omgevingswet. Binnen de samenwerkingsverbanden delen we kennis en kunde met gemeenten. We dragen bij aan de realisatie van klimaatadaptatieve maatregelen uit het Regionale Adaptatieplan (RAP). Binnen de afvalwaterteams zal in 2021 o.a. worden doorgewerkt aan de aanpak van rioolvreemd water en aan de vergroting van de waterhuishoudkundige kennis bij onze partners. De nieuwe opzet van de gezamenlijke uitvoeringsorganisatie (UVO) draagt ook bij aan de versterking van de samenwerking en het streven naar synergievoordelen op de zogenoemde 3 K's uit het Bestuursakkoord Water (Kosten, Kwetsbaarheid en Kwaliteit dienstverlening).

Waterzuiveren

Bij het thema waterzuiveren gaat het om de instandhouding en optimalisatie van de fysieke infrastructuur van de waterketen. We behalen meer resultaat uit onze huidige zuiveringen, energie- en grondstoffenfabrieken. We omarmen het gedachtengoed van de circulaire economie en vertalen dat naar verbetering in duurzaamheid van onze huidige installaties en werkprocessen. Tegelijkertijd streven we naar minder verbruik van chemicaliën en energie.

Goed beheer en onderhoud is hard nodig om deze ambitie vorm te geven. Daarin huist de benodigde expertise en slagkracht om dit waar te maken. Het vraagt ook om verdere ontwikkeling van onze goede en kwalitatief hoogstaande professionals in ons waterschap. Via onze projecten willen we bijdragen aan mobiliteit en ontwikkeling van onze professionals. Verder streven we naar een balans tussen de aandacht voor projectmatige en beheeractiviteiten.

Watertoekomst

Om in de toekomst volledig circulair en energieneutraal te zijn ontwikkelen we op strategische wijze nieuwe zuiveringsconcepten en -kennis voor onze zuiveringsinstallaties. We willen een beweging maken naar klimaatpositief en daarvoor is het nodig om grondstoffen en energie te besparen met name op de rwzi's. We benutten de mogelijkheden om hernieuwbare energie op te wekken op onze assets. We zijn partner in windenergie projecten op de rwzi's Harderwijk, Ede en Amersfoort. Op het gebied van aquathermie werken we samen met de gemeenten Apeldoorn, Amersfoort en Harderwijk aan duurzame verwarming van woonwijken.

In onze programmering willen we voorop lopen door ruimte te bieden aan projecten als Waterfabriek Wilp en Kaamera. Verder investeren we in een duurzame slibstrategie en de duurzame regio Zuid.

Wij zien water als grondstof en als transportmiddel voor grondstoffen. Al deze grondstoffen willen we een lokale toepassing in de kringloop geven. De huidige aandacht voor circulaire economie en energietransitie doet een nadrukkelijk beroep op ons vernieuwend vermogen.

Waterinclusief

Bij waterinclusief werken we samen met partners aan een bebouwde omgeving, waarbij we rekening houden met de rol van water en die we ook inrichten met het oog op een veranderend klimaat.

Bestaand waterschapswerk

In 2021 gaan we met twee pilots het proces Stedelijk water in Beeld (SWIB) professionaliseren. Na een SWIB proces leggen we duidelijke afspraken en de kostenverdeling vast, zodat de realisatie van de vastgelegde kansen aanzienlijk toeneemt.

We werken door aan lopende projecten. Enkele gerechtelijke procedures hebben in 2020 vertraging van het project Enka leiding veroorzaakt, maar in september 2021 staat de aanbesteding gepland. Na het afronden van het master- en voorbereidingsplan in 2020, starten we in 2021 in het project De Eerbeekse beek met de definitiefase, het uitwerken van het initiatiefvoorstel en de projectopdracht. De Waterrotonde Eerbeek zit momenteel in de verkenningsfase en het Apeldoornse waterplan loopt ook in 2021 door. De watersysteemmaatregelen voor het reduceren van wateroverlast in Woudenberg en Scherpenzeel komen in 2021 in de uitvoeringsfase.

Gebiedsontwikkelingen en responsieve projecten

In 2021 gaan we door met het inbrengen van wateradvies bij ontwikkeling van nieuwbouwgebieden, herontwikkelingen en planinitiatieven. Onze accountmanagers en planadviseurs zijn in een zo vroeg mogelijk stadium betrokken bij stedelijke plannen om zo het waterbelang te waarborgen. Op deze manier dragen we bij aan waterinclusieve stedelijke ontwikkeling dat leidt tot een prettige en volhoudbare leefomgeving voor wonen, werken en beleven.

Bij de realisatie van onze doelen op het gebied van waterinclusieve stedelijke ontwikkeling, klimaatadaptatie van bestaand stedelijk gebied en verhoging van het waterbewustzijn zijn we (deels) afhankelijk van projecten van derden. Doordat we flexibel kunnen meewerken met partners en financieel kunnen bijdragen aan gemeenschappelijke doelen, dragen we bij aan het realiseren van de programmadoelen van het waterschap. Het gaat hierbij enerzijds om gezamenlijke plannen en projecten met gemeenten. Anderzijds zijn er ook diverse maatschappelijke initiatieven die we willen steunen. Per 1 januari 2020 is de nieuwe regeling stimuleringsbijdrage stedelijk gebied van kracht. Deze stimuleringsregeling is voornamelijk gericht op maatschappelijke initiatieven. Uit een evaluatie van het gebruik van subsidies en stimuleringsbijdragen van afgelopen jaren is gebleken dat we maximaal 60% van het beschikbare budget uitgeven per jaar. We gaan het komende jaar kijken hoe we het effect van de inzet van onze middelen kunnen verbeteren.

Slibstrategie

In 2021 wordt de aanbesteding voor de slibeindverwerking afgerond. Samen met de nieuwe partner gaan we zorgdragen voor de continuïteit van slibverwerking na het verstrijken van het lopend contract. Tevens starten wij gezamenlijk met een ontwikkeltraject voor een duurzame, circulaire manier van slibeindverwerking.

Circulaire rwzi Terwolde

Met de nieuwbouw van de rwzi Terwolde streven we ernaar om de meest circulaire rwzi van Nederland te realiseren. In 2021 starten wij met de nieuwbouw van de eerste installatieonderdelen, te beginnen met het aanvoerwerk.

Waterfabriek Wilp

De pilot op de rwzi Terwolde voor de Waterfabriek is afgerond en positief bevonden. In 2021 maken we gezamenlijk met een gecontracteerde marktpartij een definitief ontwerp, waarvan de realisatie in 2022 zal starten. Ook de benodigde bestemmingsplanwijziging en diverse vergunningen moeten worden verkregen.

Duurzame Regio Zuid

In 2021 gaat een integraal projectteam aan de slag om stappen te maken naar een Duurzame Regio Zuid (DRZ). Op de rwzi Ede treffen we de eerste voorbereidingen, zoals vergroting van de elektrische installatie en aankoop van gronden. Op andere rwzi's in de regio Zuid nemen we voor de komende periode ATEX-maatregelen. De gisting op de rwzi Nijkerk wordt op termijn buiten gebruik genomen.

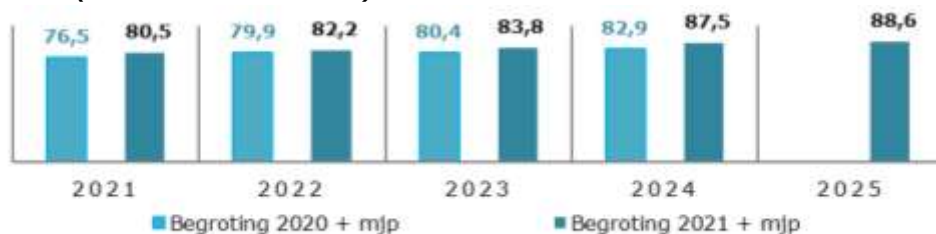
Overige speerpunten in 2021

- WOW: de fijnzeef-pyrolyse installatie draait sinds oktober 2020. In 2021 gaan we onderzoeken wat het effect is van fijnzeven op ons zuiveringsproces en in hoeverre het actief kool uit de biochar van de installatie geschikt is om medicijnresten uit het rioolwater te verwijderen.
- Kaumera: de Kaumera installatie op de rwzi Epe draait sinds het najaar van 2020. In 2021 werken we verder aan het einde afvaltraject door sample-materiaal uit de installatie te leveren aan marktpartijen voor testen.
- Medicijnresten: in 2021 worden de trajecten uit 2020 voortgezet. Het gaat hierbij om bronaanpak (o.a. communicatie naar apothekers) en onderzoek (o.a. wetland Bennekom, TKI-project CatchAmed en Pharem Filtration System).
- Rwzi Harderwijk: de toename van stikstofconcentratie op de rwzi Harderwijk maakt maatregelen de komende jaren nodig. Op basis van een integraal projectenportfolio geven we hieraan invulling.
- Scada: de eerste maanden van 2021 worden gebruikt om de nieuwe gebruiksvriendelijke SCADA software intensief te testen op twee rioolwaterzuiveringsinstallaties (Elburg en Nijkerk). Zodra vastgesteld is dat de kinderziekten verdwenen zijn, starten we met het ombouwen van de overige 14 rwzi's en alle rioolgemalen. Dit duurt naar verwachting tot 31 december 2022.

Dit gaat het kosten

Exploitatie

PROGRAMMAKOSTEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

Bovenstaande grafiek laat de kosten in de planperiode voor het programma Wonen en Zuiveren zien.

De oorzaken van de verhoging in de meerjarenraming zijn:

- De uitbreiding van personeelsuren 2020 is in de begroting 2020 (inclusief meerjarenraming) niet ondergebracht in dit programma maar opgenomen in het programma Besturen en Belastingen. Nu de functies concreet zijn ingevuld is dat wel gebeurd. Dat verklaart voor het belangrijkste deel de stijging ten opzichte van de vorige meerjarenraming (begroting 2020) (circa € 2,4 miljoen per jaar).
- Daarnaast is om de geraamde projecten uit te kunnen voeren structureel € 1,0 miljoen meer aan inhuur geraamd.
- In de raming is gerekend met een structurele stijging van € 2 miljoen vanaf 2023 in verband met nieuwe slibcontracten (€ 0,3 miljoen in 2022). Dit betreft een autonome verhoging. Afgelopen jaren werd deze post als risico opgenomen in de risicoparagraaf.
- De SDE opbrengsten op de zonnepanelen zijn met € 0,4 miljoen naar beneden bijgesteld op basis van actuele ramingen.
- De onderhoudskosten zijn 10% gestegen in vergelijking met de meerjarenraming in de begroting 2020. Dit betreft de raming van incidenteel onderhoud van € 0,9 miljoen per jaar.
- De kapitaallasten worden lager geraamd in de meerjarenraming tot en met 2025 (van € 1 miljoen in 2021 en daarna € 3 miljoen per jaar). Dit is geen structureel maar een tijdelijk effect, doordat projecten later zijn opgeleverd. De stijging in 2024 wordt verklaard door de oplevering van een aantal grotere projecten.

De ruim € 80 miljoen voor 2021 is te verdelen in de volgende componenten:

- Nieuw te bouwen waterketen gerelateerde werken € 8,4 miljoen;
- Kapitaallasten in exploitatie genomen werken € 21,7 miljoen;
- Beheer- en onderhoudskosten € 36,2 miljoen;
- Afzetkosten restproducten € 5,2 miljoen;
- Plannen en onderzoeksgeld € 5,9 miljoen, waaronder blauwe diensten stedelijk, integrale onderzoeksprojecten waterzuivering en meten en monitoren;
- Samenwerking met de gemeenten, onder de noemer, "Ontvlechten waterstromen" € 1,5 miljoen;
- Rijksheffing effluent en afvalwaterbehandeling door derden € 1,6 miljoen.

Investeringsen

NETTO PROGRAMMAINVESTERINGEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

Toelichting

- De circulaire projecten in de regio Voorst vormen de grootste post in de meerjarenraming (€ 48,5 miljoen): aanpassing rwzi Terwolde en nieuwbouw Waterfabriek Wilp, inclusief de aanpassing van het transportsysteem in Voorst. In 2021 is hier € 5,3 miljoen voor geraamd.
- Overige investeringen in zuiveringstechnische werken € 37,7 miljoen, waarvan € 9,5 miljoen in 2021. Projecten in slibinstallaties ruim € 26 miljoen, waarvan € 0,6 miljoen in 2021. Projecten in het stedelijk gebied bedragen in de planperiode ruim € 10 miljoen, waarvan € 0,9 miljoen in 2021.
- Als investeringsprojecten in kader van energietransitie (zon) en circulaire economie (Kaumera) is in de planperiode een totaalbedrag opgenomen van € 2,9 miljoen. In 2021 is voor deze projecten € 1,8 miljoen opgenomen.
- De overige investeringen in 2021 betreffen met name kleinere projecten.

4.4. Besturen en belastingen

Dit gaan we doen

Uitdaging voor 2021 is om onder zwaardere omstandigheden het verandervermogen van de organisatie in een aangepast tempo vast te houden en de inhoudelijke programma's te ondersteunen. We koersen op een verdere ontwikkeling van het gebiedsgericht werken en de organisatie steeds meer als een netwerk te laten functioneren.

Tegelijkertijd blijven we onze mensen positief uitdagen op hun verander- en leervermogen. Juist gedurende een periode dat veel van onze collega's elkaar fysiek lange tijd niet hebben gezien of zullen zien, is het bieden van houvast een aandachtspunt.

Omgevingswet

We blijven ons – ondanks het uitstel – professioneel voorbereiden op de komst van de Omgevingswet. Hierbij houden we vast aan onze vernieuwende strategie; extern georiënteerd en verandergericht. Het uitstel geeft ons extra ruimte om participatiebeleid en een beleidsrijke verordening vanuit de BOVI thema's op te stellen. Daarnaast geeft het uitstel ons extra tijd om samen met onze partners kennis en ervaringen op te doen over het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Het tempo is afhankelijk van de verdere ontwikkelingen in 2021, maar het accent blijft liggen op het opstellen van het participatiebeleid en het blijven leren en experimenteren met partners.

Het Blauwe Omgevingsprogramma - BOP

Het Blauwe Omgevingsprogramma is het waterprogramma nieuwe stijl, kerninstrument van de Omgevingswet en de uitwerking van het beleid in onze Blauwe Omgevingsvisie (BOVI). In het BOP zijn de doelen gebiedsgericht vertaald naar vier gebiedsprogramma's. Het Ontwerp BOP ligt begin 2021 ter inzage en wordt eind 2021 vastgesteld. Parallel hieraan bereiden we in 2021 de monitoring van het BOP voor.

Digitale Transformatie

In 2020 heeft de digitale transformatie door corona een flinke impuls gekregen. Het is de uitdaging en ambitie om dit in 2021 vast te houden. Uitgangspunten hierbij zijn de prioriteiten van de inhoudelijke programma's. Tegelijkertijd hebben we oog voor het verandervermogen van onze mensen en de organisatie. Speerpunt binnen het programma is het ontwikkelen van het data-gedreven werken binnen de organisatie. Doordat we zijn aangesloten bij een landelijk netwerk, ontwikkelen we nu ook samen met partners en bedrijven beleid op het vlak van Digitale Transformatie. Daarnaast blijven we inzetten op samenwerkingen met andere waterschappen.

Bestuursagenda

Op de bestuursagenda van het algemeen bestuur staan de onderwerpen:

- kwaliteit van de leefomgeving;
- energietransitie;
- bodem en droogte;

- circulaire economie;
- waterbewustzijn. Voor waterbewustzijn zijn onderwerpen benoemd:
 - Schaarste van (zoet) water;
 - verminderen afval in rioolwater;
 - betekenis van (zoet) water in de leefomgeving.

Langs deze drie onderwerpen worden in 2021 activiteiten ontplooid.

VTH en calamiteiten

In 2021 stellen we een nieuw strategisch kader op voor Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH). De opbrengsten van het doelmatigheidsonderzoek VTH zijn hiervoor belangrijke input. Naast de herijking van onze VTH prioritering leggen we dan ook de verbinding met de BOVI-Thema's. In ieder geval vraagt dit met een brede en proactieve blik te kijken naar de initiatieven van derden in de leefomgeving. Tegelijkertijd blijft het beschermen van onze assets (keringen, watergangen, grondwater, rwzi's) de basis van het VTH-werk. De ervaringen van de zomer van 2020 maken grondwateronttrekkingen een prioriteit.

Doordat de Omgevingswet is uitgesteld, heeft in 2021 het stroomlijnen van de samenwerking met onze partners, het implementeren van het nieuwe instrumentarium in onze werkprocessen en het uitvoeren van pilots (DSO, ketenpartners, participatie) prioriteit. Dit om de nieuwe processen te testen en de benodigde vaardigheden te verankeren in ons organisatie-DNA. De omslag van 'Nee, tenzij', naar 'Ja, mits' is gaande, maar vraagt tegelijkertijd de nodige aandacht. We zetten in op begrijpelijke communicatie naar onze inwoners, zowel schriftelijk als mondeling.

Inhoudelijk blijven we ons richten op dereguleren. Waar het kan in combinatie met een vergunningsplicht en daar waar de risico's en waterschapsbelangen groot zijn intensief toezicht.

Calamiteiten organisatie

In 2021 werken we aan de volgende stap in het professionaliseren van de calamiteitenorganisatie. Er wordt een grote meerdaagse oefening voorbereid met als thema verstoring in ICT voorzieningen. Dit wordt gedaan in samenwerking met omliggende waterschappen en andere organisaties in onze (partner)omgeving.

Dit gaat het kosten

Exploitatie

PROGRAMMAKOSTEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

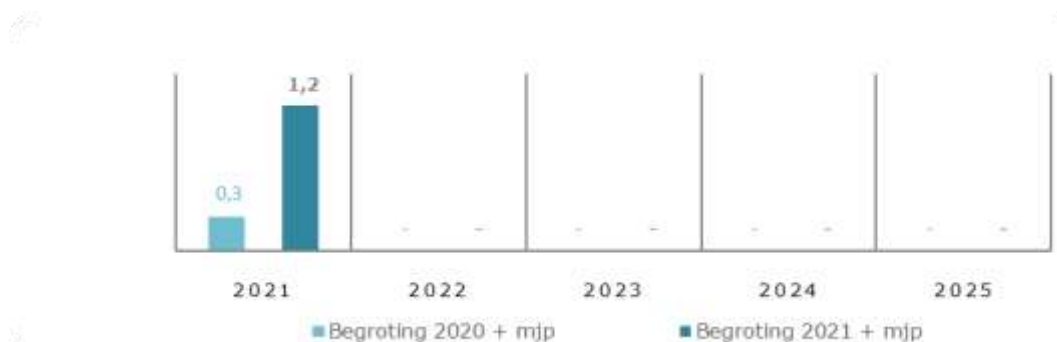
Bovenstaande grafiek laat de kostenraming in de planperiode voor dit programma zien. De bijdrage aan GBLT is structureel verlaagd met € 0,2 miljoen.

De vergunning en handavingsactiviteiten zijn structureel € 0,3 miljoen hoger. De eerder genoemde formatie-uitbreiding in 2020 is vanaf 2021 specifiek naar de programma's verdeeld. Dat betekent bij dit programma een verlaging van € 3 miljoen per jaar.

De ruim € 19 miljoen voor 2021 is te verdelen in de volgende componenten:

- Belastingheffing en invordering € 7,0 miljoen;
- Bestuurskosten € 3,8 miljoen;
- Vergunningverlening, toezicht en handhaving € 5,0 miljoen;
- Externe communicatie € 1,4 miljoen;
- Verkiezingen € 0,2 miljoen;
- Innovatie € 0,3 miljoen;
- Implementatie Omgevingswet € 0,7 miljoen;
- Calamiteitenbestrijding € 0,2 miljoen;
- Internationale samenwerking € 0,2 miljoen;
- Recreatief medegebruik € 0,2 miljoen.

Investeringsen

De geraamde investeringen betreffen met name ICT middelen, laptops, storage en investeringen inzake Omgevingswet en duurzaam buitenterrein.

5. Begroting en meerjarenraming per kostendrager

5.1. Begroting per kostendrager

RESULTAAT PER KOSTENDRAGER (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

Begroting per Kostendrager bedragen x € 1.000	Rekening	Begroting	Begroting	Saldo 2021 -/- 2020
	2019	2020	2021	
1. Watersysteembeheer	-1,77	2,33	3,29	0,96
00 Netto Kosten	61,55	65,44	67,59	2,15
80 Dekkingsmiddelen niet zijnde belasting opbrengsten	0,59	0,86	0,85	-0,01
89 Dekkingsverschil	0,00	0,91	-0,12	-1,03
81 Belastingopbrengsten	-63,92	-64,88	-65,03	-0,14
2. Zuiveringsbeheer	0,14	4,75	2,50	-2,25
00 Netto Kosten	81,86	86,12	87,53	1,41
80 Dekkingsmiddelen niet zijnde belasting opbrengsten	2,53	1,93	2,21	0,29
89 Dekkingsverschil	0,00	0,86	-0,12	-0,98
81 Belastingopbrengsten	-84,24	-84,16	-87,12	-2,96
Resultaat (+ = tekort)	-1,63	7,08	5,79	-1,29

Het resultaat per taak onttrekken we aan de bestemmingsreserves:

- Watersysteembeheer € 3,3 miljoen en
- Zuiveringsbeheer € 2,5 miljoen

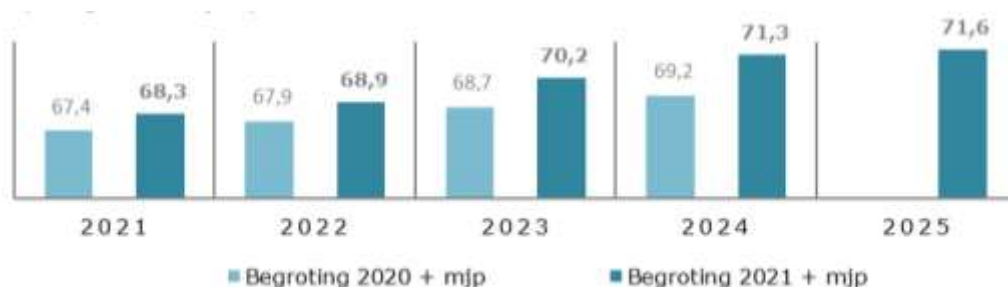
5.2. Meerjarenraming per kostendrager

Watersysteembeheer

De totale kosten in 2021 zijn € 0,9 miljoen hoger dan in de meerjarenraming begroting 2020 is opgenomen. Deze kostenstijging werkt structureel door in de jaren na 2021. De detailtoelichting is te vinden in de programma's Veiligheid, Watersysteem landelijk gebied en Besturen en belastingen.

Totale kosten en belastingopbrengsten

TOTALE KOSTEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

De meerjarenprognose van de belastingopbrengsten heeft een gemiddelde procentuele stijging van 2,0% (meerjarenraming begroting 2020 2,5%). De toename in 2021 is lager dan het percentage dat in de meerjarenraming bij de begroting 2020 is aangekondigd: 0,2% (begroting 3,4%). De lagere opbrengststijging in 2021 en meerjarig is conform de uitwerking van het besluit over het wegeenarrest (ab 8 juli 2020).

TOTALE KOSTEN⁴ EN OPBRENGSTEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

Vanaf 2023 zijn de kosten en opbrengsten nagenoeg in evenwicht.

⁴ Inclusief de belastingopbrengst uit de verontreinigingsheffing.

Resultaat en invloed daarvan op de bestemmingsreserve

Het resultaat wordt jaarlijks beoordeeld per kostendrager en toegevoegd of onttrokken aan de bestemmingsreserves tariefegalisatie. Het resultaat voor deze taak en het effect daarvan op de bestemmingsreserve wordt hieronder weergegeven in twee grafieken.

In 2021 wordt van het begrote verlies € 3,3 miljoen uit de tariefegalisatiereserve gehaald. Het resultaat voor deze taak en het effect daarvan op de bestemmingsreserve wordt hieronder weergegeven.

RESULTAAT PER JAAR (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

BESTEMMINGSRESERVE TARIEFSEGLISATIE PER EINDE JAAR (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

BESTEMMINGSRESERVE BAGGEREN PER EINDE JAAR (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

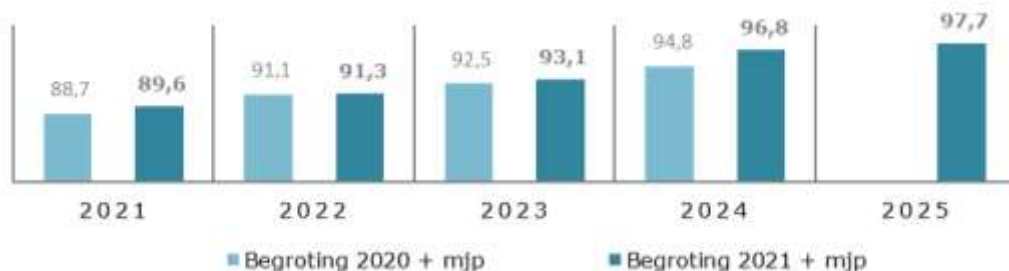

Zuiveringsbeheer

De totale kosten in 2021 zijn € 0,9 miljoen hoger dan in de meerjarenraming van de begroting 2020. Deze kostenstijging werkt structureel door in de jaren na 2021. De verklaringen hiervoor zijn te vinden in de programma's Wonen en Zuiveren en Besturen en belastingen en de kaders in hoofdstuk 2.

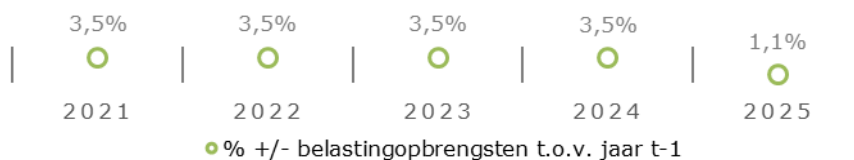
Totale kosten en belastingopbrengsten

TOTALE KOSTEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

De meerjarenprognose van de belastingopbrengsten heeft een gemiddelde procentuele stijging van 3,0% (B2020 3,5%). De toename in 2021 ligt 0,3% lager dan het percentage dat in de meerjarenraming van de begroting 2020 is aangekondigd: 3,5% (B2020 3,8%). Hieronder grafisch weergegeven in euro's en percentages.

TOTALE KOSTEN EN OPBRENGSTEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

In de jaren vanaf 2023 is de begroting van kosten en belastingopbrengsten in evenwicht.

Resultaat en invloed daarvan op de bestemmingsreserve

Het resultaat wordt jaarlijks beoordeeld per kostendrager en toegevoegd of onttrokken aan de bestemmingsreserves tariefegalisatie. In 2021 wordt van het begrote verlies € 2,5 miljoen uit de tariefegalisatiereserve gehaald.

Het resultaat voor deze taak en het effect daarvan op de bestemmingsreserve wordt hieronder weergegeven in twee grafieken.

RESULTAAT PER JAAR (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

BESTEMMINGSRESERVE TARIEFSEALISATIE PER EINDE JAAR (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

5.3. Belastingeenheden, –tarieven en lastendrukprofielen

De eenheden waarmee we rekenen om de tarieven te bepalen, zijn hieronder weergegeven en gebaseerd op de cijfers van GBLT. Het belastingboekje van de Unie van Waterschappen is de basis van de profielberekening voor de lastendruk⁵. De belastingopbrengsten (§ 4.2) leiden tot de onderstaande lastendruk per profiel.

Onderstaande eenheden, tarieven en lastendrukprofielen wijken op onderdelen af van de begroting 2020. Het aantal vervuilingseenheden (v.e.'s) voor de zuiveringsheffing is lager dan eerder geraamd. De verlaging betreft het aantal vervuilingseenheden voor bedrijven. Dit in lijn met het beeld dat in de Burap2020 is geschetst. De benodigde belastingopbrengst wordt verdeeld over minder eenheden. Het tarief per v.e. (4,3%) stijgt hierdoor meer dan de stijging van de totale zuiveringsheffing (3,5%).

Ook zien we verschillen in de watersysteemheffing.

- Het wegenarrest is verwerkt conform het besluit van het algemeen bestuur van 8 juli 2020.
- De WOZ waarde voor de categorie Gebouwd wordt hoger geprognoseerd door GBLT ten opzichte van de begroting 2020. De stijging van de hogere belastingopbrengst wordt meer dan gecompenseerd door een hogere WOZ-waarde. Als gevolg hiervan daalt het tarief voor de categorie Gebouwd.
- Bij zowel de categorie Natuur als Ingezetenen is het aantal eenheden hoger dan eerder geraamd. De benodigde belastingopbrengst wordt verdeeld over meer eenheden. De tarieven stijgen hierdoor minder dan de stijging van de belastingopbrengst.

⁵ Lastendrukprofielen zijn aangepast opgenomen conform Ledenbrief oktober Unie van Waterschappen.

BELASTINGEENHEDEN

Zuiveringsheffing	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Bedrijven VE's x 1.000	455	426	435	444	445	446
Huishoudens VE's x 1.000	1.102	1.118	1.126	1.134	1.142	1.150

Watersysteemheffing	2020	2021	2022	2023	2024	2025	% kostentoedeling
WOZ waarde totaal € 1.000.000	166.781	178.034	183.751	189.686	195.849	202.247	51,9%
Ingezetenen aantal x 1.000	461	467	471	476	480	485	40,0%
Natuur (hectares) x 1.000	86	88	88	88	88	88	0,4%
Overige ongebouwd (hectares) x 1.000	93	93	93	93	93	93	7,7%

BELASTINGTARIEVEN⁶

Watersysteemheffing	2020	2021	Vershil
Gebouwd WOZ-waarde	0,0203%	0,0190%	-6,6%
Ingezetenen Woonruimte	56,63	55,71	-1,6%
Natuur ha	3,03	2,97	-2,1%
Overig ongebouwd ~ bemalen ha	60,60	63,15	4,2%
Overig ongebouwd ~ bemalen ~wegen ha	101,00	105,25	4,2%
Overig ongebouwd ~ onbemalen ha	40,40	42,10	4,2%
Overig ongebouwd ~ onbemalen ~wegen ha	80,80	84,20	4,2%

Zuiveringsheffing / verontreinigingsheffing	2020	2021	Vershil
Bedrijven ve's	54,08	56,42	4,3%
Huishoudens ve's	54,08	56,42	4,3%

LASTENDRUKPROFIELEN

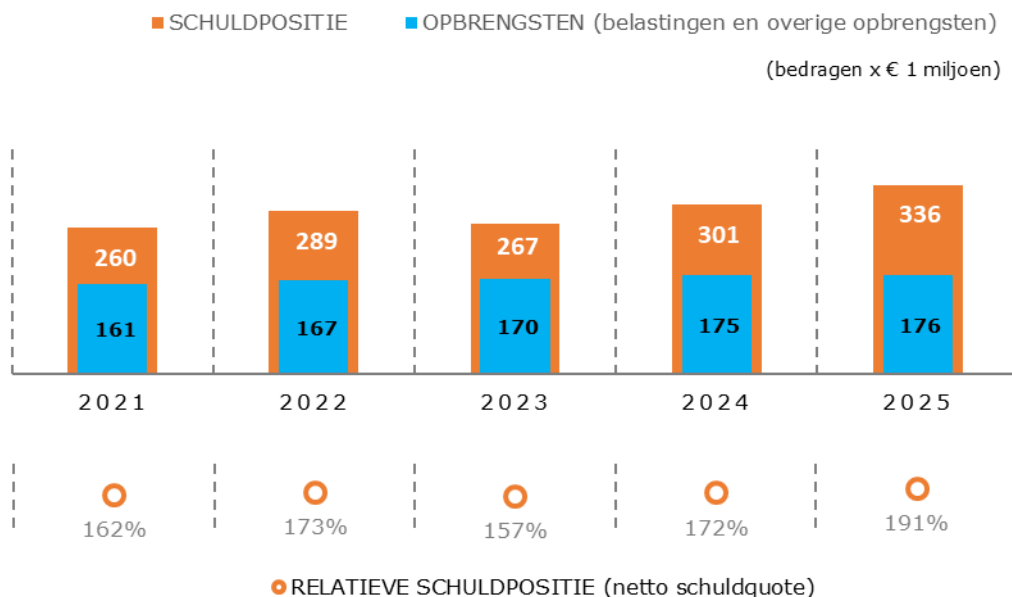
per profiel	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Huishouden (eenpersoons; met huurwoning)	111	112	115	118	120	120
Huishoudens (met huur woning)	219	225	231	236	242	243
Huishoudens (met eigen woning)	270	272	279	284	290	289
Agrarisch bedrijf BEMALEN	3.350	3.477	3.627	3.722	3.810	3.811
Agrarisch bedrijf ONBEMALEN	2.340	2.425	2.527	2.592	2.652	2.652
Natuurterrein	3.031	2.969	3.103	3.187	3.265	3.269
Groothandel	906	888	904	911	919	906
Productiebedrijf voedingsmiddelen	18.863	19.389	19.830	20.233	20.724	20.746

per profiel	%_Stijging 2020 2021	2021 2022	2022 2023	2023 2024	2024 2025
Huishouden (eenpersoons; met huurwoning)	1,3%	3,0%	2,1%	2,2%	-0,1%
Huishoudens (met huur woning)	2,8%	2,7%	2,2%	2,5%	0,2%
Huishoudens (met eigen woning)	1,0%	2,4%	1,8%	2,0%	-0,3%
Agrarisch bedrijf BEMALEN	3,8%	4,3%	2,6%	2,4%	0,0%
Agrarisch bedrijf ONBEMALEN	3,6%	4,2%	2,6%	2,3%	0,0%
Natuurterrein	-2,1%	4,5%	2,7%	2,4%	0,1%
Groothandel	-2,0%	1,8%	0,8%	0,9%	-1,4%
Productiebedrijf voedingsmiddelen	2,8%	2,3%	2,0%	2,4%	0,1%

⁶ Het wegenarrest is verwerkt conform het ab-besluit van 8 juli 2020. De bestemmingsreserve tariefsegalisatie is ingezet voor alle categorieën om het effect op de tarieven voor ongebouwd te dempen.

5.4. Ontwikkeling schuldpositie

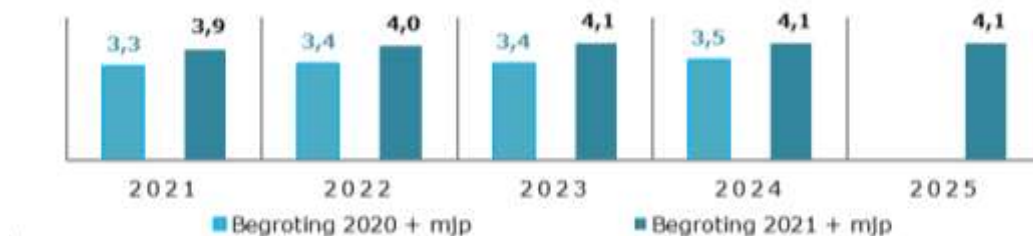
De norm (195%) voor de schuldpositie, zoals gesteld in het tweede hoofdstuk wordt, met de huidige inzichten en daaruit voortvloeiende berekeningen, in de komende planperiode niet overschreden. Onderstaande grafiek laat de schuldpositie ten opzichte van de totale opbrengsten zien. Per 2025 is er ruimte van € 7,3 miljoen ten opzichte van de norm.

5.5. Kwijtschelding en oninbaar

Hieronder staan de kosten van kwijtschelding (2021: € 3,0 miljoen) en oninbaar (2021: € 0,9 miljoen) als onderdeel van de taken watersysteembeheer en zuiveringsbeheer gebaseerd op de laatste inzichten van GBLT. De kosten voor kwijtschelding zijn toegenomen als gevolg van gewijzigd beleid bij GBLT op het gebied van sociaal invorderen. Voor de kosten oninbaar wordt gerekend met 0,58% van de belastingopbrengst. Als gevolg van de coronapandemie is de verwachting dat de kosten voor oninbaar met structureel € 0,15 miljoen toenemen.

NETTO KOSTEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

6. Besluit ter vaststelling en goedkeuring

Het algemeen bestuur van Waterschap Vallei en Veluwe, gezien het voorstel van het college van dijkgraaf en heemraden van 12 oktober 2020,

- overwegende dat de begroting 2021 en meerjarenraming 2022-2025, na voorafgaande kennisgeving, vanaf 10 november 2020 gedurende 14 dagen ter inzage heeft gelegen;
- overwegende dat in de organisatieverordening en de verordening beleids- en verantwoordingsfunctie bepalingen zijn opgenomen met betrekking tot de autorisatie van de netto-kosten per programma en de dekkingsmiddelen alsmede de overschrijding daarvan;
- overwegende dat in de organisatieverordening en de verordening beleids- en verantwoordingsfunctie bepalingen zijn opgenomen met betrekking tot de autorisatie van de uitgaven en inkomsten van de investeringen;
- overwegende dat in 2022 geldleningen nodig zijn en dat hierop, als de renteontwikkeling daartoe aanleiding geeft, kan worden ingespeeld door zogenaamde uitgestelde leningen te sluiten;
- gelet op de artikelen 83 en 100 van de Waterschapswet,

besluit op 25 november 2020 om:

- de begroting 2021 en meerjarenraming 2022-2025 vast te stellen;
- het begrote resultaat 2021 per kostendrager te onttrekken aan de bestemmingsreserves tariefegalisatie;
- het college van dijkgraaf en heemraden, conform de bepalingen in de organisatieverordening en de verordening beleids- en verantwoordingsfunctie, te machtigen tot kredietverlening van de in het investeringsoverzicht opgenomen reguliere investeringen, waarvan de start van de uitvoering of het moment van aanschaffing is gepland in het begrotingsjaar 2021;
- het college van dijkgraaf en heemraden, conform de bepalingen in de organisatieverordening en de verordening beleids- en verantwoordingsfunctie, te machtigen tot kredietverlening tot een maximum van bruto € 2 miljoen van de in het investeringsoverzicht opgenomen niet-reguliere investeringen waarvan de start van de uitvoering of het moment van aanschaffing is gepland in het begrotingsjaar 2021;
- het voorstel om aan het college van dijkgraaf en heemraden de bevoegdheid te verlenen leningen aan te trekken tot maximaal het bedrag van de vermogensbehoefte zoals opgenomen in bijlage 3 van de beleidsbegroting en voor 2022 uitgestelde geldleningen te sluiten voor 50% van de vermogensbehoefte in 2021;
- de subsidieplafonds 2021 vast te stellen voor de volgende regelingen:
 - Waterbewustzijn op € 177.000,-;
 - Stimulering Landelijk gebied op € 50.000,-;
 - Stimulering Stedelijk gebied op € 250.000,-.

Titel	Beleidsbegroting 2021 (inclusief meerjarenraming 2022 t/m 2025)
Pagina	43 van 53

Aldus vastgesteld in:
de vergadering van het algemeen bestuur d.d. 25 november 2020.

drs. ing. K.A. Blokland,
secretaris

drs. T. Klip-Martin,
dijkgraaf

Bijlagen: verplichte paragrafen

1. Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft aan hoe solide de financiële positie van het waterschap is. Een goed weerstandsvermogen kan voorkomen dat elke financiële tegenvaller direct leidt tot hogere lasten. Voor het beoordelen van het weerstandsvermogen is inzicht nodig in de omvang en de achtergronden van de risico's en inzicht in de aanwezige weerstandscapaciteit.

Risico analyse - Methode Fine en Kinney

De risico's zijn geïnventariseerd en financieel vertaald op basis van de methode Fine en Kinney. De risico's zijn in 2019 geactualiseerd. Bij de risico's is onderscheid gemaakt in:

- Te verzekeren risico's.
Wij zijn verzekerd voor onder andere: brand, dienstauto's, materieel, wettelijke aansprakelijkheid, ongevallen en voor lopende projecten (Construction All Risks).
- Risico's waarvoor voorzieningen zijn gevormd.
Voorzieningen zijn gevormd voor het risico van oninbaar worden van belastingaanslagen alsmede voor pensioenvoorzieningen van bestuur en wachtgeldverplichtingen van bestuur en personeel.
- Risico's die in de reguliere exploitatie worden opgevangen.
In de reguliere exploitatie vangen we ook risico's op. Daarvoor werken we risicobewust en treffen we beheermaatregelen. Financiële gevolgen van de kleinere risico's vangen we binnen de reguliere exploitatie op.
- Risico's die relevant zijn voor het weerstandsvermogen.

Weerstandsvermogen

Daar waar bovenstaande zaken de risico's niet afdekken, worden ze afgedekt door de algemene reserves, te weten de benodigde weerstandscapaciteit. De beschikbare weerstandscapaciteit wordt gevormd door de algemene reserves.

(bedragen x € 1 miljoen)

Weerstandscapaciteit per taak	Algemene reserves ⁷	Benodigd o.b.v. risico's ⁸	Ratio weerstandsvermogen
Watersysteembeheer	€ 3,63	€ 1,837	2,0
Zuiveringsbeheer	€ 7,45	€ 5,324	1,4
TOTAAL	€ 11,08	€ 7,161	1,5

⁷ Conform jaarrekening 2019.

⁸ Op basis van AB-voorstel 27 november 2019

2. Risicoparagraaf

De risicoparagraaf geeft een inventarisatie van de risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen. Het gaat om risico's waarmee nog geen rekening is gehouden in het weerstandsvermogen, maar die wel van materiële betekenis kunnen zijn voor de financiële positie van het waterschap.

2.1.1. Claims van derden

Aansprakelijk stelling dijkverbetering Westdijk Bunschoten-Spakenburg

Op 4 juli 2018 heeft het algemeen bestuur een besluit genomen over de voorkeursoplossing voor de Westdijk. Het doel van het waterschap is een mooie, schone en veilige dijk voor de inwoners van Bunschoten-Spakenburg.

Het waterschap wil de schade en kosten verhalen op de aannemerscombinatie die de dijkversterking heeft uitgevoerd. Daarbij is het de vraag in hoeverre, de schade verhaald kan worden. De Westdijk was onderdeel van het project Dijkverbetering Zuidelijke Randmeren en Eem die gefinancierd werd vanuit het HWBP-2 en het HWBP-programma. De verwachting is dat de kosten die verband houden met het opgetreden TGG-risico voor 18/21 deel vallen binnen de financieringsregeling van het HWBP-2 en voor 3/21 deel binnen de financieringsregeling van het HWBP. Het deel dat onder de financieringsregeling van het HWBP-2 valt is subsidiabel en voor dit deel is inmiddels een subsidiebeschikking ontvangen.

Voor het gedeelte van de Westdijk dat onder de financieringsregeling van het HWBP valt betekent dit dat voor dit deel de geraamde meerkosten niet zondermeer onder de subsidieregeling vallen en voorziet de regeling in een hardheidsclausule. Waterschap Vallei en Veluwe heeft bij de programmadirectie HWBP (PD-HWBP) een verzoek ingediend om de hardheidsclausule toe te passen. Een extern team heeft in opdracht van het HWBP het verzoek getoetst aan de subsidieregeling HWBP en als volgt geadviseerd:

- De ontstane situatie op de Westdijk is bijzonder (specifiek, niet gangbaar) en onvoorzien;
- Het handelen van het waterschap is voldoende professioneel en adequaat en dus niet nalatig;
- De kosten zijn sterk afwijkend, maar overstijgen de financiële draagkracht van het waterschap niet.

Op 18 maart 2020 heeft het programmabestuur van het HWBP dit advies overgenomen. Definitieve besluitvorming over de toekenning van de hardheidsclausule vindt plaats na indiening van de VtW ten behoeve van het HWPB. Op basis van de huidige informatie bestaat er een reële kans dat het waterschap, bij een formeel besluit over het niet toekennen van het beroep op de hardheidsclausule door het HWBP, een bedrag van naar verwachting van € 4.614.285 zelf dient te bekostigen. Dit bedrag is derhalve opgenomen in de begroting.

Aansprakelijkstellingen Japanse duizendknoop Heiligenbergerbeek

Vanwege het aantreffen van de Japanse duizendknoop heeft het waterschap aansprakelijkstellingen ontvangen. Daarin stellen derden het waterschap op voorhand aansprakelijk voor schade. Het waterschap heeft deze aansprakelijkstellingen afgewezen. Hierop is de afgelopen jaren geen formele reactie meer gekomen. De aannemer heeft de besmette grond in de zomer van 2018 vervangen. In het voorjaar van 2019 en 2020 is er geen Japanse duizendknoop in het gebied aangetroffen. Het komende jaar blijft het waterschap het gebied monitoren op deze woekerplanten. Als we deze planten signaleren, schakelen we de aansprakelijk gestelde aannemer hiervoor in. Voor de monitoring, het eventuele onderhoud in de monitoringsfase of het verwijderen van een enkele Japanse duizendknoop die nog opkomt, is budget gereserveerd binnen het project Calamiteit Heiligenbergerbeek.

2.1.2. Overige Risico's

Afvalstoffenbelasting zuiveringsslib

In het regeerakkoord staat een passage over de verbreding van de grondslag van de afvalstoffenbelasting opgenomen. De passage luidt als volgt:

"Verbreden van de grondslag vindt plaats door afschaffing van de vrijstelling van zuiveringsslib en het in de heffing betrekken van afval verbrand in biomassa-energie-centrales."

Deze passage raakt mogelijk de kosten van slibverwerking van ons waterschap. Uit de toelichting bij de begroting blijkt dat in 2021 vervolgonderzoek plaatsvindt. Naar aanleiding van deze passage staat de Unie van Waterschappen in nauw contact met het Ministerie van Financiën en het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. In de Miljoenennota is opgenomen dat in 2021 de mogelijkheden voor en effecten van een nieuwe afvalstoffenbelasting worden onderzocht.

Het lijkt erop dat de afschaffing van de vrijstelling op z'n vroegst per 1 januari 2022 gerealiseerd wordt. De extra kosten voor waterschap Vallei en Veluwe bedragen maximaal € 1 miljoen per jaar (op basis van tarief 2017).

Levering magnesiumchloride

Doordat de vergunning van de voormalige leverancier van magnesiumchloride niet werd verlengd, ontstond er een risico voor het waterschap. Inmiddels is er, na aanbesteding, een alternatieve leverancier gevonden. Vanwege een kortlopend contract liggen de kosten voor het waterschap ongeveer 40% hoger (meegerekend in de begroting 2021). Juist door het kortlopende contract, is het risico voor het waterschap op kostenstijging nog niet voorbij. Gezien de marktwerking is dit restrisico niet te becijferen, hoewel het lijkt dat de benodigde hulpstof op de vrije markt verkrijgbaar is.

Uitspraak Raad van State inzake Programma Aanpak Stikstof (PAS)

Afgelopen periode zijn wij geconfronteerd met een uitspraak van de Raad van State over het PAS. PAS is een integraal programma die de uitstoot van stikstof die neerslaat op een Natura-2000 gebied ("stikstofdepositie") wil beperken. De Raad van State heeft vastgesteld dat de beoordeling die aan het PAS ten grondslag ligt niet aan

de onderbouwingseisen voldoet. Het Rijk en provincies werken generieke en gebiedsgerichte maatregelen uit. Voor projecten in voorbereiding en die significante gevolgen kunnen hebben voor een Natura-2000 gebied is het kader nog niet volledig uitgekristalliseerd. Duidelijk is dat de uitspraak gevolgen heeft voor zowel de planning als de uitgaven van alle fysieke projecten die we in voorbereiding hebben.

Dividendopbrengst 2021

De Europese Centrale Bank (ECB) heeft banken formeel gevraagd om ten minste tot het einde van 2020 geen dividend uit te betalen aan aandeelhouders om hun financiële slagkracht in de coronacrisis te versterken. Als aandeelhouder van de NWB begroten wij jaarlijks een opbrengst dividend van de NWB. De dividenduitkering in 2020 (over boekjaar 2019) is door de NWB toegekend en gereserveerd als verplichting aan de aandeelhouders. Wij hebben ons aandeel in de dividenduitkering als vordering opgenomen op onze balans per 31 december 2020. Ten aanzien van het toekennen en uitbetalen van dividend in 2021 (over boekjaar 2020) is het onzeker wat de richtlijnen van de ECB in 2021 worden. Voor de begroting 2021 betekent dit een onzekerheid van € 500.000,-.

3. Financiering

Mede als gevolg van het coronacrisis zijn de rentestanden in 2020 (verder) gedaald. Daaruit valt af te leiden dat de rentestanden direct reageren als de economische gevolgen van de crisis mee- of tegenvallen. Gaandeweg 2020 zijn hierin ook de effecten van de monetaire verruiming door de Europese Centrale Bank (ECB) en andere centrale banken aangetoond, waardoor ook de opslagen op de leningen weer wat genormaliseerd zijn. De belangrijkste rentetarieven van de ECB zullen naar verwachting de komende periode gelijk blijven of zelfs verder dalen. Dit betekent dat de langlopende rentes in 2021 waarschijnlijk gelijk blijven of licht zullen stijgen. De één- en driemaands-Euribor-rentes blijven nog geruime tijd negatief. In de loop van 2021 kunnen deze rentes wat minder negatief worden (afhankelijk van hoe snel de economie herstelt van de Coronacrisis).

In de begroting 2021 is gerekend met een rente van 0,5% voor nieuw aan te trekken langlopende leningen in 2021 (en 1,0% voor 2022, 1,5% voor 2023 en 2% vanaf 2024) en voor kortlopende leningen is 0% gehanteerd. De rente bij de Nederlandse Waterschapsbank bedraagt:

	okt-20	okt-19
Debet op rekening courant	0,00%	0,00%
Geldlening lineair 5 jaar	-0,35%	-0,25%
Geldlening lineair 10 jaar	-0,19%	-0,06%
Geldlening lineair 20 jaar	0,11%	0,29%

Liquiditeitsprognose

De vermogensbehoefte in 2021 is € 30 miljoen. In 2020 benutten we de kasgeldlimiet (rood staan op de rekening courant, € 35 miljoen) niet volledig omdat we bewust hebben gekozen een deel om te zetten in een langlopende financiering.

Als we de kasgeldlimiet volledig benutten in 2021 financieren we het restant ad € 7 miljoen met nieuwe leningen. De treasurycommissie hanteert de uitgangspunten uit

het afwegingskader voor het bepalen van de looptijd van deze leningen. Als het nodig is spelen we in op eventuele rentestijgingen. Dat doen we door geldleningen met uitgestelde storting af te sluiten of, door een deel van het rood staan om te zetten in langlopende financieringen. De komende jaren heeft het waterschap een tekort aan liquide middelen. Eventueel (tijdelijke) overschotten worden uitgezet bij het Rijk (schatkistbankieren).

Bestaande leningenportefeuille

Onderstaande tabel geeft inzicht in de stand eind 2021 van de bestaande portefeuille en rentegevoeligheid van de langlopende leningen. Vervroegde aflossing is niet mogelijk.

(bedragen x € 1 miljoen)

	okt-20
Stand per 1 januari 2021	242,0
Reguliere aflossingen	23,8
Stand per 31 december 2021	218,2
Gemiddelde Rente	2,3%

Aan medewerkers zijn hypothecaire leningen en autoleningen verstrekt voor € 0,9 miljoen (per 1 januari 2021). Het waterschap heeft een achtergestelde lening verstrekt aan Bio Energiecentrale Harderwijk B.V. van € 4,1 miljoen.

Renterisiconorm

De renterisico's op de vaste schuld (toekomstige rentelasten zijn hoger dan begroot of hoger dan een bestuurlijk wenselijk geacht niveau) worden volgens de wet FIDO ingekaderd door de renterisiconorm. De renterisiconorm bedraagt 30% van het begrotingstotaal van het komende begrotingsjaar.

(bedragen x € 1 miljoen)

	2021	2022	2023	2024	2025
Reguliere aflossingen bestaande leningen	23,8	20,2	17,3	17,3	17,3
Reguliere aflossingen nieuwe leningen	0,0	0,4	2,7	2,7	5,3
Renterisico	23,8	20,5	20,0	20,0	22,6
Berekening renterisiconorm					
Begrotingstotaal	162,8	164,6	166,3	170,8	172,1
Percentage regeling	30%	30%	30%	30%	30%
Renterisiconorm	48,8	49,4	49,9	51,2	51,6
Ruimte onder renterisiconorm	25,0	28,8	29,9	31,2	29,1
Overschrijding renterisiconorm					

Kasgeldlimiet

Volgens de wet FIDO mag maximaal 23% van de begroting met kortlopende geldleningen of via krediet in rekening-courant worden gefinancierd. Deze kasgeldlimiet beperkt het renterisico op de korte financiering. Uit onderstaande tabel blijkt dat de kasgeldlimiet in het 2^e en 3^e kwartaal naar verwachting wordt overschreden. Dit past binnen de wet FIDO en zal opgevangen worden met kasgeldleningen.

(bedragen x € 1 miljoen)

	Kwartalen 2021			
	I	II	III	IV
Gemiddelde vlottende schuld	37,0	45,0	50,0	37,0
Gemiddelde vlottende middelen				
Netto vlottende schuld/middelen	37,0	45,0	50,0	37,0
Berekening Kasgeldlimiet				
Begrotingstotaal	162,8			
Percentage regeling	23%			
Kasgeldlimiet	37,4			
Ruimte onder kasgeldlimiet	0,4	-	-	0,4
Overschrijding kasgeldlimiet	-	7,6	12,6	-

4. EMU-saldo

Het EMU-saldo is het saldo van inkomsten en uitgaven van de overheid (inclusief decentrale overheden). De landen die meedoen aan de Economische en Monetaire Unie (EMU), hebben afspraken gemaakt over het op orde houden van de overheidsfinanciën. Eén van deze afspraken heeft betrekking op het begrotingstekort van landen, oftewel het EMU-tekort dat maximaal 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen.

De Unie van Waterschappen, IPO en VNG hebben op 23 mei 2018 met het kabinet afspraken gemaakt over de ruimte in het Nederlandse EMU-tekort voor de decentrale overheden in de periode 2019 tot en met 2022. Deze ruimte bedraagt 0,4% van het BBP en is als volgt onderverdeeld: 0,27% gemeenten, 0,08% provincies en 0,05% waterschappen. De ruimte voor de waterschappen van 0,05% BBP leidt met de meeste recente raming van het BBP voor 2021 tot een maximaal EMU-tekort van € 410,8 miljoen in dat jaar. Dit bedrag is met de vastgestelde verdeelsleutel van de 'geraamde netto-exploitatiekosten van het voorgaande jaar' (2020 dus) verdeeld over de waterschappen. Ons deel ligt daarbij rond de € 21 miljoen.

Onderstaand overzicht toont ons aandeel in het EMU-saldo voor de komende jaren (uitgaande van 0,4% BBP), waarbij wel de kanttekening gemaakt moet worden dat er met het nieuwe kabinet weer over onze ruimte onderhandeld moet worden. Hieruit blijkt dat er voor 2022 sprake is van een lichte overschrijding van ons aandeel van +/- € 21 miljoen.

(bedragen x € 1 miljoen)

	2021	2022	2023	2024	2025
Exploitatiesaldo	5,8-	2,1-	0,2-	-	-
EMU-exploitatiesaldo	5,8-	2,1-	0,2-	-	-
bruto-investeringsuitgaven	- 61,7	68,3	55,2	62,4	67,0
subsidies	+ 34,3	23,0	12,0	26,1	24,2
afschrijvingen	+ 26,5	25,7	27,0	27,7	29,7
Invoeld investeringen	0,9-	19,5-	16,3-	8,5-	13,1-
toevoegingen aan voorzieningen ten laste van exploitatie	+ 0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
onttrekkingen aan voorzieningen ten gunste van exploitatie	-				
betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	- 1,2	1,2	1,2	0,5	0,5
externe vermeerderingen van voorzieningen	+ 0,9-	0,9-	0,9-	0,2-	0,2-
Invoeld voorzieningen	0,9-	0,9-	0,9-	0,2-	0,2-
EMU SALDO	7,6-	22,5-	17,4-	8,7-	13,3-

5. Verbonden partijen

Met verbonden partijen worden rechtspersonen bedoeld waarin het waterschap een bestuurlijk en een financieel belang heeft.

- Onder bestuurlijk belang verstaan we dat we een zetel in het bestuur hebben of het hebben van stemrecht;
- En met financieel belang bedoelen we dat wij middelen ter beschikking stellen die wij kwijt zijn bij faillissement van de verbonden partij en/of als er financiële problemen bij de verbonden partijen kunnen worden verhaald op het waterschap.

Deze paragraaf is om twee redenen van belang voor het algemeen bestuur. In de eerste plaats voeren de verbonden partijen vaak beleid uit, dat het waterschap in principe ook zelf kan doen. Het waterschap blijft eindverantwoordelijk voor het realiseren van de beoogde doelstellingen van de programma's. Er blijft dus voor het algemeen bestuur een kaderstellende en controlerende taak over bij die programma's. De eigen inbreng is dan soms erg moeilijk te realiseren. Op de tweede plaats zijn er kosten gemoeid met de deelname en zijn er financiële risico's die het waterschap met de deelname kan lopen.

Unie van Waterschappen (bijdrage 2021: € 0,53 miljoen)

De Unie van Waterschappen behartigt op nationaal en internationaal niveau de belangen van de waterschappen voor een goede waterstaatsverzorging binnen het waterschapsbestel. De Unie treedt namens de waterschappen op als vertegenwoordiger naar het parlement, de Rijksoverheid en organisaties als het Interprovinciaal Overleg en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. In de ledenvergadering hebben de voorzitters van de waterschappen zitting.

STOWA (bijdrage 2021: € 0,55 miljoen)

In de Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA) nemen alle regionale waterbeheerders in Nederland deel. Dit zijn waterschappen, provincies en Rijkswaterstaat. De STOWA doet onderzoek op het gebied van afvalwatersystemen, waterketen, watersystemen en waterwegen. De leden van het bestuur van de STOWA worden benoemd uit de in de stichting deelnemende organisaties.

Het Waterschapshuis (bijdrage 2021: € 1,30 miljoen)

Het Waterschapshuis is de regie- en uitvoeringsorganisatie voor de waterschappen op het gebied van Informatie en Communicatie Technologie. Het Waterschapshuis heeft als doel het bevorderen van samenwerking op het gebied van ICT tussen de waterschappen en de andere overheden die actief zijn in de 'natte' sector.

De Nederlandse Waterschapsbank (verwachte opbrengst 2021: € 0,50 miljoen)

Waterschap Vallei en Veluwe beschikt over 631 aandelen A en 88 aandelen B in de Nederlandse Waterschapsbank met een nominale waarde van € 100.387. In de meerjarenraming rekenen we met een dividendopbrengst (€ 0,5 miljoen per jaar).

Gemeenschappelijk Belastingkantoor Lococensus-Tricijn (GBLT) (bijdrage 2021: € 4,46 miljoen)

GBLT verzorgt het heffen en innen van belastingen voor de waterschappen: Vallei en Veluwe, Zuiderzeeland, Drents-Overijsselse Delta, Rijn en IJssel en Vechtstromen en de gemeenten: Bunschoten, Dalfsen, Dronten, Leusden, Nijkerk en Zwolle. Het bestuur van GBLT bestaat uit bestuurders van de deelnemende waterschappen en gemeenten.

Muskusrattenbeheer (bijdrage 2021: € 1,53 miljoen)

Waterschap Rivierenland voert vanaf 1 januari 2012 het muskusrattenbeheer uit voor de waterschappen Rijn en IJssel, Vallei en Veluwe, Hollandse Delta en Rivierenland. De bestuurlijke samenwerkingsvorm is gebaseerd op een overeenkomst van kosten voor gemene rekening.

Aqualysis (bijdrage 2021: € 1,19 miljoen)

Het laboratorium Aqualysis zorgt ervoor dat alle genomen monsters voor het meten van de waterkwaliteit worden geanalyseerd.

Centrumregeling Meten en Monitoren Afvalwaterketen en Grondwater

Het waterschap is met 19 gemeenten een samenwerking aangegaan voor het meten en monitoren in de afvalwaterketen en grondwater. De uitvoeringsorganisatie van deze samenwerking is verantwoordelijk voor de uitvoering van het beleid. Tot eind 2020 is het waterschap Vallei en Veluwe gastheer van de uitvoeringsorganisatie.

Per 1 januari 2021 wordt de uitvoeringsorganisatie omgevormd tot een centrumregeling, waarbij het waterschap als centrumorganisatie gaat optreden. De medewerkers (3,2 fte) zijn formeel in dienst van het waterschap, maar alle deelnemers van de Centrumregeling Meten en Monitoren Afvalwaterketen en Grondwater dragen de kosten en de risico's.

Bio Energiecentrale Harderwijk BV

De Bio Energiecentrale Harderwijk B.V. gebruikt bestaande warmtestromen van de rwzi Harderwijk voor de vergisting van mest(overschot) en externe stromen. Met die vergisting produceert de vennootschap 8 miljoen m³ groen gas per jaar en zet digestaat (bodemverbeteraar) af in het buitenland. Hiermee levert de energiecentrale een bijdrage van 30% aan onze energieneutraliteit.

Het waterschap (50% aandeelhouder) beschikt over 10 aandelen met een totale nominale waarde van € 0,01 miljoen. Beide aandeelhouders hebben een achtergestelde lening verstrekt van elk € 4,1 miljoen. Voor eventueel aanvullend vermogen tijdens de exploitatieperiode van de BV verstrekken beide aandeelhouders een extra achtergestelde lening tot een maximum van € 0,4 miljoen.

Overige samenwerkingsverbanden

Daarnaast heeft het waterschap diverse samenwerkingsverbanden op het gebied van bijvoorbeeld waterketen en ICT. Omdat hiervoor geen aparte entiteiten zijn opgericht, vallen deze niet onder de verbonden partijen.

6. Kostentoerekening

De kosten en baten worden toegerekend aan de beleidsproducten op basis van objectieve, bedrijfseconomische criteria. Wij hanteren hierbij in hoofdlijnen de landelijke BBP systematiek, waarbij de verdeling naar de twee taken is gebaseerd op de nieuwe financieringsstructuur, zoals uitgebracht door de Unie van Waterschappen. Deze hoofdlijnen zijn:

- De kosten en baten die direct aan een afdelingsproduct kunnen worden toegerekend, worden op dit afdelingsproduct verantwoord;
- De kosten en baten die niet direct aan een afdelingsproduct kunnen worden toegerekend, worden eerst verantwoord op (hulp)kostenplaatsen en op basis van bedrijfseconomische criteria verdeeld;
- De door de medewerkers bestede uren worden aan de afdelingsproducten toegerekend op basis van de door die medewerkers geschreven uren;
- De uurtarieven zijn gebaseerd op de personeelslasten en overheadkosten (toegerekende huisvesting en facilitaire zaken, communicatie, informatisering en automatisering, organisatie en personeel, juridische zaken) en zijn bepaald door het totaal van de afdelingskosten te relateren aan de begrote productieve uren van de afdeling;
- De kosten en baten van bedrijfsvoering worden aan de verschillende producten en of afdelingen toegerekend op basis van verdeelsleutels volgens bedrijfseconomische criteria (bijvoorbeeld huisvestingskosten op basis van m² per afdeling, informatisering en automatisering op basis van fte's per afdeling, laboratoriumkosten op basis van ILOW punten, de financiële taak op basis van directe kosten);
- De netto kosten worden per beleidsproduct bij elkaar opgeteld en verdeeld over de taken van het waterschap.

7. Bedrijfsvoering

De prioriteiten voor de bedrijfsvoering in 2021 zijn het halen van de begrotingsdoelstellingen en het vasthouden van het momentum van de organisatieontwikkeling. De gewijzigde omstandigheden vragen – juist nu – om creativiteit en het benutten van nieuwe ontwikkelkansen die zich voordoen. Het blijven leren, het gesprek opzoeken en het investeren in onze medewerkers zijn hiervoor de pijlers. De doelstelling is het groeien naar een wendbare organisatie zonder de opgebouwde zorgvuldigheid en betrouwbaarheid uit het oog te verliezen. Zowel intern als extern. De gewijzigde omstandigheden en ontwikkelingen bij individuele partners vraagt om wendbaarheid in onze planning en uitvoering. Momenteel worden de eerste ervaringen opgedaan die het startpunt vormen voor 2021.

Verduurzamen bedrijfsvoering

Vanuit het veranderprogramma sturen we op drie pijlers: circulaire economie, energietransitie en CO₂ reductie. Bij al ons handelen en in onze besluitvorming nemen we dit expliciet mee. Dit betekent bijvoorbeeld dat we “Leren sturen op CO₂”. In november 2020 verwachten we ons te certificeren voor de CO₂ prestatieladder. Dit is een instrument waarmee we in 2021 gaan leren sturen op onze CO₂ voetafdruk. In het begrotingsjaar 2021 komen we daarom met het voorstel om CO₂-beprijzing te implementeren binnen ons waterschap. Dit stimuleert ons bewuster om te gaan met energie.

Vanaf 2021 kopen we Nederlandse windstroom

Tot 2021 kwam de stroom die we inkochten van Europese wind. Vanaf 2021 wordt volgens de rekenregels van de klimaatmonitor en de CO₂ prestatieladder Europese wind niet meer als duurzaam gekwalificeerd. Daarom stappen we in 2021 over naar Nederlandse wind. Daarmee bereiken we dat onze CO₂ voetafdruk qua inkoop energie niet groter wordt. Als we deze overstap niet maken, stijgt onze CO₂ voetafdruk met c.a. 18.000 ton.

Circulair inkopen

In 2020 hebben we circulaire economie en duurzaamheid opgenomen in ons inkoopbeleid. Daarmee gaan we vanaf 2021 ervaring opdoen. Dit inkoopbeleid versterkt ons imago naar onze samenwerkingspartners en stimuleren we aannemers om circulaire projecten te realiseren.

Huisvesting - Werkplaats 2027

In 2020 is in een recordtempo een nieuwe realiteit en werkwijze ontstaan. In het traject werkplaats 2027 onderzoeken, experimenteren en leren we hoe het waterschap nu en in de toekomst het werk kan en wil doen. Dit traject is medio 2020 reeds ingezet. Activiteiten en investeringen die in 2020 plaatsvonden, zijn gefinancierd uit bestaande middelen. Eind 2020 verwachten we een eerste beeld voor 2021. Uitgangspunt is dat financiering op basis van de bestaande begroting en eventuele PM-posten plaatsvindt. Afhankelijk van het uiteindelijke beeld kunnen we begin 2021 een kredietvoorstel opstellen.